જય સ્વદેશ   વંદે માતરમ   જય સ્વરાજ

દેશી ગીતો

અને

સ્વરાજ બંસી.

સંગ્રહ કરી છપાવનાર—

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ.

ઠે૦ જુની શાકપીઠ,

ભાવનગર.

આવૃત્તિ ૧ લી   પ્રત ૩૦૦૦.

સંવત ૧૯૮૬   ને ૧=૩૦

કૃષ્ણ પ્રીં૦ પ્રેસ, આરગેટ—ભાવનગર.

બે બોલ.

પરમકૃપાળુ પરમાત્માની કૃપાથી આજે પૈસા સીરીઝનો ૪ થો અંક નીકળે છે. વાંચનાર મિત્રોને ખુશ ખબર આપું છું કે જો પરમાત્માની ને તમારી દયા હશે તો આવતો અંક ગ્લેઝ કાગળમાં આનાથી પણ સારો નીકળશે. ને પછીના અંકો સચિત્ર બનાવવા માટે મહેનત કરીશ. ભાવનગરની પ્રજાને આજે સાફ જણાવવા માંગુ છું કે મારી પાસે લાખોની મુંડી નથી કે નુકશાનમાં હું મારી પૈસા સીરીઝ ચલાવી શકુ જો તમને સસ્તુ ને સારૂ સાહિત્ય જોઈતું હોય તો મારા જે જે અંકો બહાર પડે તે ખરીદીને મને મદદ કરો અત્યાર સુધીમાં જે મેં નુકશાની ભોગવી છે તે ફક્ત તમારી આશાએ કે તમો તમારા મિત્રમંડળમાં પૈસા સીરીઝનો ફેલાવો કરશો. મારા વિચારો દર અઠવાડીયે ત્રણ વખત તમારી સેવામાં હાજર થવાના છે. દર ગુરૂવારે ગઝલો, દર રવીવારે દુનીયાની અજાયબીયો ને દર મંગળવારે આત્મકથાઓ લઈને તમારી આગળ હાજર થવાનો વીચાર કરૂં છું. તો આશા છે કે તે ખરીદીને મને મદદ કરશો.

તા. ૨૪-૩-૩૦ ગુરૂવાર ભાવનગર.

તમારો વિશ્વાસુ,

ચલાલ ગોરધનદાસ શાહ. ઠે. જુની સાકપીઠ-ભાવનગર.

ભજની ૧ લી. (રાગ ગઝલ.)

આત્માને ધીક્કાર ક્યારે !

ગરીબો આશરો લેવા, પસારે હાથને જ્યારે;
અનાદર તેહનો થાયે, ત્હને ધીક્કાર છે ત્યારે.
શરમથી ના શકે બોલી, જનો એવા દીઠા જ્યારે;
નજર ખેંચી ગયો ચાલ્યો, ત્હને ધીક્કાર છે ત્યારે.—૧
દુઃખી અબળા નિહાળીને, હૃદય ચીરાતું ભાળીને;
નહીં આશ્વાસનો આપ્યા, ત્હને ધીક્કાર છે ત્યારે.
નયનથી અશ્રુની ધારા, વહેતી જોઇ તું રહેતો;
ન લુછયું એક પણ અશ્રુ, ત્હને ધીક્કાર છે ત્યારે.—૨
અવાચક પ્રાણીઓ લાખો, મનુષ્યો મારતા નિત્યે;
બચાવા દિલ નહિ વાધ્યું, ત્હને ધીક્કાર છે ત્યારે.
જગતની ઉન્નતિ અર્થે, કીધો નહિ જ્ઞાન ફેલાવો;
રહ્યો મત-પંથ કે લોભે, ત્હને ધીક્કાર છે ત્યારે.—૩
જગતનાં સેવકો મરતાં, મદદ વિણુ કામ અથડાતા;
બની ના સ્હાય ત્હારાથી, ત્હને ધીક્કાર છે ત્યારે.
વિચારીને વચનથી બહુ, વળી દ્રવ્યે અને દેહે;
દયા કર તું દયા કર તું, દયામાં સ્વાર્થ છે ત્હારો.—૪

—"લડતમાંહીં ઝુકાવોને"—

બંસી ૨ જી (રાગ ગઝલ)

અરે ઓ દેશના બંધુ, તજી દો ભેદ ભાવોને,
તજી દઇ કલેશને કજીઆ, "લડતમાંહીં ઝુકાવોને."
સુખેથી ભોગવ્યા ભોગો, વખત અણમૂલ ગાળીને,
તજી દઇ સોડ પત્નિની, "લડતમાંહીં ઝુકાવોને."
વખત આવ્યો વહી જાશે, શરીરે ખાદી ધારીને,
તજી દઇ વસ્ત્ર પરદેશી, "લડતમાંહીં ઝુકાવોને."
કરોડો રૂપીઆ જાએ, અરે એ ટોપીવાળાને,
જતા અટકાવવા માટે, "લડતમાંહીં ઝુકાવોને."
કરો લીધા ઘણા ખોટા, અરે બ્રિટીશ સરકારે,
ઝડા મૂળ કાઢવા તેને, "લડતમાંહીં ઝુકાવોને."
તુરંગો તોપ બંદુકો, અને તલ્વાર શું કરશે?
અહિંસા શાંતિના શસ્ત્રે, "લડતમાંહીં ઝુકાવોને."
ન ડરશો જેલખાનાથી, અને પોલીસ જુલ્મોથી,
સંપૂર્ણ સ્વરાજ્ય લેવાને, "લડતમાંહીં ઝુકાવોને."
ગુરા એ સંત "ગાંધી"જી, ફુંકે છે શંખ મોટેથી,
વકીલ, વિદ્યાર્થી બંધુઓ, "લડતમાંહીં ઝુકાવોને."

૧૯-૪-૩૦ બનાવનાર-ગાંધી લક્ષ્મીદાસ પુરૂષોત્તમદાસ.

બંસી ૩ જી. (રાગ કવાલી).

સાહા તળાવ કીનારે, સરકાર સીતમ ગુજારે;
શુરા ધરી પ્રતિજ્ઞા, નિજ ગૃહ છોડી આવે.
કાયર નથી અમે સૌ, છઈએ સત્યાગ્રહીરે;
પરવા નથી મરણુની, ઘેર બેઠે શું થશેરે.
અહિંસા દિલમાં ધરીને, પ્રાણ સહુ અર્પીએ;
ટેક અમારી એવી. મરતાં છતાં ન હઠીએ.
સહુ છે ખપી જવાના, પાંચે પંદરે કે પચીસે;
દહી દે ભલે બંદુકે, ડગ નવ એક હઠીએ.
અમર કરોને નામના, સરદારની સલાહ માની;
છે સમય અમુલખ ભાઈ, નહિં ફરી એ મળશે.

સેવક.

ખંડી ૪ થા.

દિવ્ય—પ્રભાત

(લેખક—હરિસિંહ રામસિંહ વૈદ્ય—ભાવનગર.

કયે દીન ઉગશે દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.
અહિંસા મંત્ર મહાન ગાંધીનો, શીખશે નર ને નાર;
દ્વેષ ભાવ ટળશે જગમાંથી (૨)
ઉગશે તે દિન દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત
સત્ય નિતિને પંથે વિચરશે, ભારતના સંતાન;
આર્ય ભુમીમાં ઐકય થશે સૌ (૨)
ઉગશે તે દિન દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.
વસ્ત્ર સ્વદેશી ધારણ કરશે, વિદેશીનો બહીષ્કાર;
ચક્ર સુદર્શન ઘરઘર ફરશે (૨)
ઉગશે તે દિન દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત
શાન્તિ અને સેવા પાઠોને, કરશે હિન્દ અભ્યાસ
યત્ર નાર્યસ્તુ પૂજ્યન્તે (૨)
ઉગશે તે દિન દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.

બંસી ૫ મી. (રાગ ગઝલ)

ખરે છે હિન્દનો હીરો, અરે એ મહાત્મા ગાંધી,
સદાયે દુઃખ સેવે છે, તમારા સુખને આતર—ખરે છે૦
અહોનીશ દેશના દુઃખો, વીચારો દીલમાં ધારે;
બળે છે લોહી તેનું તો, દુઃખી આ દેશ જોઇને—ખરે છે૦,
રહી છે ચામડી અંગે, ફીરસ્તે ભેખ ધાર્યો છે;
જગાડયો નાગ એ ઝેરી, ફીરસ્તે મરવું ધારીને—ખરે છે૦
મળ્યો છે દેશનો નેતા, ચાલો સૌ તેહના પગલે;
તમારૂં હિત છે તેમાં, મહાત્મા ગાંધીના પગલે—ખરે છે૦
કહે છે લાલ પુકારીને, વધાવો એ ફીરસ્તાને;
ચાલો સૌ કુચ કદમ આગળ, તમારા મહાત્મા પાછળ—ખરે છે૦

દમન નીતિના પુર.

શ્રી રવીશંકર વ્યાસ	ખેડા	બે વરસ સખ્ત કેદ.
,, છોટાલાલ ગાંધી	અંકલેશ્વર	એક ,, ,,
,, ભાઇલાલ પ્રાણજીવનદાસ	બોરસદ	બે વરસ સખ્ત કેદ
,, જીવણલાલ ચાંપાનેરીયા	,,	,, ,, ,,
,, આશાભાઈ લલ્લુભાઇ	રાસ	,, ,, ,,
,, નગીનદાસ પારેખ	સુરત	૧૦ મહીના સખ્ત કેદ
,, દરબારી સાધુ	,,	બે વરસ સખ્ત કેદ
,, પ્રભુદાસ ઠક્કર	મહેમદાવાદ	૨૧ મહીના સખ્ત કેદ
,, નરસીભાઈ પટેલ	સાણંદ	છ માસની સખ્ત કેદ
,, ભીખાભાઇ પટેલ	સાણંદ	૧૧ મહીના સખ્ત કેદ
,, ડૉ. ચંપકલાલ ઘીયા	સુરત	બે વરસ સખ્ત કેદ
,, મણીભાઈ પટેલ	આંટ	એક વરસ સખ્ત કેદ
,, પ્રહેલાદ મણીભાઇ	ભરૂચ	ચાર મહીના સખ્ત કેદ
,, આણંદશંકર સીવશંકર	,,	,, ,,
,, મગનલાલ નાગજીભાઇ	,,	,, ,,
,, ફકીરભાઇ બકોરભાઇ	,,	,, ,,
,, મોતીભાઈ ગીરધરભાઇ	,,	,, ,,
,, ચત્તરસિંહ	કરજણ	એક મહીનો સખ્ત કેદ
,, ધાનસિંહ	,,	બે મહીના ,,
,, ચંપકલાલ	બોરસદ	છ મહીના ,,

દમનનીતીનો જોસ.

શ્રી ફુલસિંહ	દાભી	છ માસ સાદી કેદ
,, ભગવાનજી	ખેડા	૧૯ મહીના સખ્તકેદ
,, ડૉ. રતીલાલ	ધંધુકા	છ મહીના સાદી કેદ
,, જાદવજી જવેરચંદ ગાંધી	અમદાવાદ	૯ મહીના સાદી કેદ
,, સુભાષચંદ્ર બોઝ	કલકતા	નવ મહીના સખ્તકેદ
,, ચારૂચંદ બેનરજી	,,	એક વરસ સખ્ત કેદ
,, વીજયદત	,,	,, ,,
,, વસંતકુમાર	,,	,, ,,
,, પ્રમથનાથ મુકુંદજી	કલકતા	બે વરસ સખ્તકેદ
,, પ્રફુલ ઘોસ	,,	,, ,,
,, જીતેંદ્રમોહન	,,	છ મહીના સખ્ત કેદ
,, સેનગુપ્તા	,,	,, ,,
,, મનોરંજન	,,	એક મહીનો કેદ
,, બાકરઅલી	કલકતા	એક મહીનો કેદ ને હજાર રૂ. દંડ
,, ડૉ. પરસરામ	લાહોર	બે વરસ સખ્ત કેદ
,, મેલારામ	,,	,, ,,
,, કાશીરામ	,,	એક વરસ સખ્ત કેદ
,, સ્વામી ભવાની દયાળ	બીહાર છાવણી	બે વરસ સખ્ત કેદ
,, વાલવંરકર	રત્નાગીરી	છ માસ સાદી કેદ

રિપકડો-જુલમો-સજાવો ચાલુ છે. આવતા અંકે વધુ.

બંસી ૮ મી. (રાગ ગઝલ.)

અરે ઓ બંધુઓ મારા, કહુ તે ધ્યાનમાં ધરજો
તમારા હીતના માટે સ્વદેશી વસ્ત્ર વાપરજો.
મરે ભુખે અને દુઃખે, કરોડો હીંદીઓ આજે,
દયા તેની દીલે લાવી સ્વદેશી વસ્ત્ર વાપરજો.
ખરેખર દેશના માટે, જવાહીર લાલના જેવા,
ગયા છે જેલમાં આજે સ્વદેશી વસ્ત્ર વાપરજે
વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને, ગુલામી તો ખરીદી છે,
ગુલામી કાઢવા માટે; સ્વદેશી વસ્ત્ર વાપરજો.
ચહોજો દેશની ભક્તિ, ચહો જો હીંદની ચડતી,
કરીને કાંઇ કૃપાદ્રષ્ટી, સ્વદેશી વસ્ત્ર વાપરજો.
ઉઠો જુવાન ઓ ભાઈ, ઉઠોને હીંદના હીરા,
તજીને વસ્ત્ર પરદેશી, સ્વદેશી વસ્ત્ર વાપરજો.
સેંકડો જેલમા જાયે, હજારો તો પીડાયે છે,
છતાં ના મોહ તજાયે છે, સ્વદેશી વસ્ત્ર વાપરજો,
ગયા જે જેલની અંદર, મરે ભુખે અને દુઃખે.
કંઇકના પ્રાણ તો જાયે, તમારા દેશના માટે,
વીચારો કંઇ હવે બંધુ, હવે તો હદ થાયે છે,
કેશવની વિનંતી એવી સ્વદેશી વસ્ત્ર વાપરજો.

જાહેર ખબરો મેળવવા માટે એજંટો જોઇએ છીએ.
પ્રકાશકને મળો:-

બંસી ૯ મી. (રાગ ગઝલ.)

બજાવી મોહને બંસી સુણાવ્યો પાઠ ખાદીનો,
સુતેલું હિંદ જગાડીને, સુણાવ્યો મંત્ર ખાંદીનો. ૧
નીહાળી માલ પરદેશી, બન્યોતો દેશ દિવાનો,
કરી જાદુ એ ગાંધીએ, કર્યો ગુલતાન ખાદીમાં. ૨
ફસાઇ મોહના ફાંસે બધો આ દેશ ચુસાયો,
દયા એ મોહને લાવી બતાવ્યો માર્ગ ખાદીનો. ૩
જુવો સ્વરાજ ખેંચાતું, સુતરના તાંતણે આવે,
સુધરવા હિંદનું ભાવી, સ્વીકારો વસ્ત્ર ખાદીનાં. ૪
ગયે ફેશન ભુલી જાવો, ખીલવવા દેશની સિદ્ધિ,
સપુત સંતાન ભારતનાં, કરો ઉદ્ધાર ખાદીનો ૫
થતો બરબાદ ના પૈસો, બધો આ દેશમાં રહેતો,
હજારો રંક કુટુંબો, કરે એશાન ખાદીનો. ૬
ગીસાઇ ગઇ બધી લક્ષ્મી, કુસંપી હિંદ જાણીને,
મનાવા લક્ષ્મી દેવીને, ધર્યો પોશાક ખાદીનો. ૭
ઘણો રૂડો ઘણો સોંઘો, ટકાઉને ઘણો સાદો,
વહાલા હિંદને સારૂ, લલો પોશાક ખાદીનો. ૮
ઘરોઘર રેંટીઆ દેખી, વીદેશી મીલવાળાનાં,
બળ છે હાય! હા હકયાં, પહેરે હિંદ હવે ખાદી. ૯
સ્વદેશી માલ પહેરીને, કરેલાં પાપ ધોવાને,
હવે પસ્તાયેલાં હિંદે, સ્વીકાર્યો વેશ ખાદીનો. ૧૦
હશે જયાં પૂજ્ય એ ખાદી, થશે ત્યાં પુર્ણ આબાદી;
ભલું જો દેશનું ચાહો, સ્વીકારો વેશ ખાદીનો. ૧૧

બંસી ૧૦ મી.

વિદેશી વસ્ત્ર વેપારી જરા સમજો જરા સમજો,
દુઃખી આ હિંદની ખાતર, જરા સમજો જરા સમજો;
બનો કાં દેશના દ્રોહી, બનો કાં દેશના વેરી,
સમજશો શું નહીં કોઇ, વિદેશી વસ્ત્ર વેપારી.
અરે આ હિંદના રાજા, ગયા છે જેલમાં નેતા
તમે શું ખાઇ શકો ખાજા, રૂપૈયા ગાંસડી બાંધી;
અરે આ આર્ય ભૂમિના, તમે શું દુશ્મનો થાશો,
કમાણી ચોગણી કરીને, મુખે શું આપ મલકાશો.
તમારી આ કમાણીમાં, ભર્યાં લોહી દુઃખીયાના,
તમારી આ કમાણીમાં, ભર્યાં છે આંસુ દુઃખીયાના;
જનેતા જળભરી આંખે, દયા માગે જરા દેખો,
સુપુત્રો માત ભારતને, રઝળતી હા! જરા પેખો.
પડયા છે પેટમાં ખાડા, વિદેશી સૌ બન્યા જાડા,
મળે જે માતને બટકું, તમે શું આવશો આડા;
સુકાવો શીદને વ્હાલા, દયામય દિલતણા ઝરણો,
વિદેશી વસ્ત્રના પાપે, કમોતે થાય છે મરણો.
જીવન આખું ગુમાવો કાં. મળેલી તક ગુમાવોના,
કરો આ દ્રોહની બંધી, વિદેશી વસ્ત્ર વેપારી

જાહેર પ્રજાને ચેતવણી.

હીંદુસ્તાનમાં દુશ્મનોનું જોર બહુજ જામી રહ્યું છે. ચારે ગ્રામમાં દુશ્મનો પોતાનું રહેઠાણ કરીને રહ્યા છે.

ગૃહસ્થો ? બહારનાં દુશ્મનના માટે તમોએ ઘણું કીધું ને છો પણ હું જે દુશ્મનો માટે ચેતવણી આપવા માગું તે દુશ્મનને તમે કાઢી શકતા નથી તેના લીધે તમારા બકોને તમારા ઘરમાં રહેતા તમામ માણસો હેરાન થાવ છો. તના વાતો કરતા કે સુઇ રહેતા તમો કુદરતની હવાનો લાભ લઇ કતા નથી. તેમજ જો ભુલેચુકે ગંજીફરાક કે અંગ ઉપર ઢયા શીવાય ઉંઘી જાવ તો જરૂર દુશ્મનો તમારા ઉપર એકી થે મળીને હુમલો કરશે સવારમાં ઉઠ્યા બાદ તમારા શરીર પર ઝીણા ઝીણા ગુમડા જણાશે તેમાંથી મેલેરીયા, ઈન્ફલુએન્ઝા, ન્યુમોનીયા, ટાઇફોઇડ, જેવા તાવો માણસોને લાગુ પડે છે

ગૃહસ્થો આ ચેતવણી વાંચીને બેસી રહે કે વિલાપ કરે ઇ બનવાનું નથી તમો જો આવા દુશ્મનોથી બચવા માંગત તો આજેજ ફક્ત સાડાત્રણ આનાની ટીકીટ બીડીને નેફથેલીન પ્લેટ " કે જે તમારા જીવજતુને હાંકી કાઢીને મારી તંદુરસ્તીનું રક્ષણ કરે છે તો મંગાવવા ચુકશો નહીં.

મેસર્સ વીઠ્ઠલદાસ એન. ઠક્કરની કું.

હેરીસ રોડ દરબારગઢ સામે—**ભાવનગર.**

યુદ્ધગીતો

અને

સ્વરાજ કીર્તન.

સંગ્રહ કરી છપાવનાર—

કેશવલાલ ગોકળદાસ

ઠે૦ જુની શાકપીઠ.

ભાવનગર.

લવાજમના બાર આના ભરે એટલે દર અઠવાડીએ તમારે ત્યાં સીરીઝ પહોંચાડવામાં આવશે.

મારે જેટલી જરૂર ગ્રાહકોની છે તેટલીજ જરૂર જાહેર ખબર આપનાર વેપારીની પણ છે તેમના સહકાર સિવાય મારાથી પગલુ પણ ચાલી શકાય તેમ નથી. તો દરેક વેપારીને અરજ કરીશ કે તમારી જાહેરાત મારા પર મોકલી આપો ને હું જે દેશ સેવા, સમાજ સેવા સાહિત્ય સેવા કરવા માગુ છું તેમાં તમારી જાહેરાત મોકલીને મદદ કરો. પૈસા સીરીઝની દર અઠવાડીએ ત્રણ હજાર નકલો કાઢવાનું નક્કી કર્યું છે. તેની અંદર જાહેર ખબર છાપવાને માટે એક પાનાના ચાર રૂપીઆ ભાવ રાખેલ છે તો આપ આપની જાહેર ખબરો મોકલી આપશો ને મારા કામમાં મદદગાર થશો જેમ જાહેર ખબર વધારે મળશે, ગ્રાહકોની સંખ્યામાં વધારો થશે તેમ તેમ વધારે પાનાનું સુંદર ને સચિત્ર સાહિત્ય પ્રજાને આપીને પ્રજાની સેવા કરીશ આશા છે કે આનો જવાબ ભાવનગરની પ્રજા સારો આપશે ને મેં જે સાહસ કર્યું છે તેને ઉત્તેજન આપશે.

તા. ૬-૪-૩૦
ભાવનગર.

લી૦ તમારો ત.ખેદાર સેવક,
કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ.
ઠે૦ જુની શાકપીઠ—ભાવનગર

(૧).

કેવાની વાત સારી, તમે દીલમાં લેજો ધારી,
મારા ભાઇઓ સ્વરાજ લેવું સ્હેલ છે.

શરમને તો લાવો, વીદેશી કપડા કાઢો–મારા ભાઇયો.
વખત વહી જાશે, પસ્તાવો પાછળ થાશે–મારા ભાઇયો
લાભ તમોને થાશે, પરદેશી નાશી જાશે–મારા ભાઇયો.
ગોખી રાખો મંત્ર, રેંટીયાથી સ્વતંત્ર–મારા ભાઇયો.
કરજો કામ સારૂ, પરદેશી છે નઠારૂ–મારા ભાઇયો.
રળી રળીને થાકયા, પરદેશીએ ભુખ્યા રાખ્યા–મારા ભાઇયો
દારૂને નહિ પીશો, નીકર કમોતે મરશો–મારા ભાઇયો.
સસ્તુ મીઠુ થાશે, જુલમી નાશી જશે–મારા ભાઇયો.
તારીખ છઠી આજે, ગાંધિનો ઓર્માલ ગાજે–મારા ભાઇયો.
કેશવે સાચું કહયું થોડામાં સમજી લેવું–મારા ભાઇયો.
ભાવનગરની પાસે, મેં વાત કરી ઉલાસે–મારા ભાઇયો.

(૨)

રાગ સૈદાનો.

ચેતીને ચાલજો તમો (૨) રે ચેતીને ચાલજો તમોરે
બહુ દીવસનો માલ ખાધો છે હજમ તે નહિં થાય–ચેતીને.
હિંદ અમારૂં ભુખે મરે છે (૨) ખાવા ન મળે ધાન
દઇને જયા જુવો ત્યા પરદેશી શુલતાન–ચેતીને૦
સારૂ શબ્દોમાં સારૂ કહું છું ન જોઇએ તારૂ રાજ
ગામી તું કરાવા આવ્યા હિંદ કેયું તારાજ–ચેતીને૦

ભણુતર ગણુતરમાં મીંડુ વાળું વ્યસનને વ્યભીચાર
તે તણું તે જોર વધાર્યું (૨) સાચે સાચી વાત–ચેતીને
અબજો રૂપીઆ દેશ તણા જે પરદેશે ચાલ્યા જાય
તે છતા દેશી ઉંઘમાં ઉંઘે લાજ ન આવે જરા–ચેતીને૦
એકવીશહજારનો પગાર આજે વાયસરોયને દેવાય
હિંદના બચ્ચા ભુખે મરે છે (૨) વિચાર તેનો ન થાય ચેતીને૦
ગવરનર કે વાયસરોયને પગાર ભારે અપાય
લેફટન્ટ કરનલ કાંઇ કહેવાયે સોલજરો ભલી ભાત–ચેતીને૦
હિંદનાવાસી સૌજનોને વિનતિ કરૂં છું આજ,
કલેશ કુસંપને ત્યાગજ કરશો (૨) નક્કી મળે સ્વરાજ–ચેતીને૦
હિંદુ મુસ્લીમ પારસી અગર જૈન હો ઇશાઇ,
ગમે તે તમે વાતજ માનો (૨) હિંદમાતા દુખદાઇ–ચેતીને૦
હાથ જોડીને અરજ કરે છે કેશવલાલ આજ,
દયા લાવો ભાઇ દયા લાવો હિંદ થયુ તારાજ–ચેતીને૦
તારીખ તો છઠી કહેવાયે એપ્રીલ મહિનો ખાસ,
૧૯૩૦ ની સાલે રચી ચોખેચોખી વાત–ચેતીને૦

(૩)

ગજલ.

અમારા હકનો હિસાબ તમારી પાસ માગીશું,
પચાવી સૌ પડયા આજે તમારી પાસ માગીશું;
ભલાને ભોળીયા જાણી અમારા વાલીએ સોંપ્યા,

નથી હિસાબ તો કરતા તમારી પાસ માગીશુ;
અમારી જે હતી મીલકત પચાવી સૌ પચ્યા આજે,
ન પાછી તે તમે આપો તમારી પાસ માગીશું;
અમે દુખી તમે સુખી કહો એ ન્યાય કોનો છે,
તાગડધીના તમે કરતા તમારી પાસ માગીશું.

(૪)

ગજલ.

સતાવો સીદ જાલીમો પ્રભુની બીક રાખોને,
ભરોને નીતિથી ભાણુ પ્રભુની બીક રાખોને;
અરે અભિમાનીઓ અંધા વિચારીને કરજો ધંધા,
પ્રભુ તો તુજને પુછશે પ્રભુની બીક રાખોને;
ભલે અમે અમે ભુખેતો મરીએ અમારી દેહને દમીએ,
તમારા પેટતો મોટા ભલે હમેશ ચયા કરજો;
અમે આ જગતમાં આવી કીધી છે પુન્ય કમાઇ,
તમે તો સ્વાર્થમાં ઘેલા તમારી જીંદગી ગુમાવી;
તમારાથી થાય તે કરજો જરી બાકી નહિ રાખો,
પ્રભુની આણુ તમોને છે જરી બાકી જો રાખો.

(૫)

ગજલ.

પડી છે હાક માતાની અરે જાગો અરે જાગો,
કહે છે કરશરી આજે અરે જાગો અરે જાગો;
અરે હિંદુ મુસલમાનો અગર હો પારસી કૌનો,

ઉઠોને નિંદ્રાથી આજે અરે જાગો અરે જાગો;
પડ્યા ક્યાં ઉંઘમાં ભારી માતા તારી છે દુઃખીયારી,
સ્નેહી આંખતો ખોલો અરે જાગો અરે જાગો;
લુટાએ ધન માતાનું લુટાએ જાત માતાની,
સુપુત્ર શું ઉંઘમાં ઉંઘે અરે જાગો અરે જાગો;
નથી ખાવા રહ્યા દાણા પડયા છે કોઠીમાં કાંણા,
તમે સૌ ક્યાં ગયા શાણા અરે જાગો અરે જાગો.

(૬)

[રાગ-આવેછે રે આવેછે સ્વરાજ સ્વારી આવેછે.]

અમે કરવાના અમે કરવાના સ્વરાજ સંપુરણ કરવાના,
નહિ ડરવાના નહિ ડરવાના અમે જેલખાનાથી નહિ ડરવાના;
મોહ માન ચાંદનો મુકીશું લાલચથી પંથ નવ ચુકીશું,
ધીરજ ગુણ દીલમાં ધરવાના............................સ્વરાજ૦
સ્વદેસી ભાવ ન ભુલીશું પરદેશી દેખીના ડુલીશું,
ભારત ભક્તિ. ઉર ભરવાના...............................સ્વરાજ૦
સૌ સેવા ધર્મ સ્વીકારીશું ભેદોને તરત નીવારીશું;
ભારતના ગુણ અમે ગાવાના...............................સ્વરાજ૦
મહાસભાની આજ્ઞા પાળીશું દુઃખ કલેશ દેશના ટાળીશું,
માતાના નામે મરવાના......................................સ્વરાજ૦
ગણીગાંધીજી ગુરૂવર. માથે કરી કાર્યો સૌ હાથોહાથે,
આ પુરણ પ્રતિજ્ઞા કરવાના.................................સ્વરાજ૦

(૭).

કેમ થાયે સરકારની નોકરી રે, જેણે પકડયા શૂરા સરદાર;
કરે સરકારી નોકરી આ સમે રે, દેશદ્રોહી પૂરા કહેવાય.
દેશદ્રોહી બનીને જીવવું રે, હિંદમાતાની કુખ લજવાય;
પેટ કાજે ડુબાડે દેશને રે. દેશ દેશે લાખો ફિટકાર.
નથી સરકાર કોઇને પોશતીરે, પોષનારો પ્રભુ બળવાન;
પટેલાઈ ને નોકરી સર્વનાં રે, દીઓ રાજીનામા ધરી હામ.
ધન્ય વેળા, ઘડી આ ધન્ય છે રે, નોકરીને લગાવો લાત.

(૮)

જંગ માંડયો મહાત્મા ગાંધીએ રે,
હાથ કરવાને પૂર્ણ સ્વરાજ;
એણે હાકલ પાડી છે દેશમાં રે,
થજો હિંદી શૂરા તૈયાર;
હિંદમાતાની બેડીઓ તોડવા રે,
કરો વહાલી કાયા કુરબાન;
તોપબંદૂકને તાબે કરે રે,
અહિંસાનું રૂડું હથિયાર;
જિંદગાની ગુલામીની ધૂળ છે રે,
મરી જાણો સ્વતંત્રતા કાજ;
જેમ કૂદે પતંગિયાં દીપમાં રે,
કૂદી પડજો ભારત નરનાર;
આ ટાણાનો જંગ છે આખરી રે,
કૈના થવું કે લેવું સ્વરાજ;

ભલે છુટે જાલિમની ગોળીઓ રે,
ભલે મારે હજારો લાખ;
ભલે સામથી રાક્ષસી સામટી રે,
વાપરી લે બ્રિટિશ સરકાર.

(૯)

નહિ હઠશે, નહિ હઠશે, બહાદુરો પાછા નહિ હઠશે.
લડશે લડશે સમરાંગણુમાં, છોને ફના થવાય––પાછા૦
કુરબાની કરતાં નહિ થાકે, ઘુમે રણમેદાન—પાછા૦
જુલમ ઘંટીમાં છોને પીસે, શેતાની સરકાર—પાછા૦
જુલમોથી રોળાયાં જગમાં, લાખો જુલમી રાજ—પાછા૦
રણે ચડેલા સત્યાગ્રહીઓ નમાવશે સરકાર—પાછા૦

(૧૦)

ભૈરવી.

પગલાં સુણાયે હિન્દભરમાં આજ પૂર્ણ સ્વરાજનાં;
પડઘા પડે બ્રહ્માંડભેદી, આજ પૂર્ણ સ્વરાજના.
જડ મધ્ય જીવન પ્રેરતા, વીરની વિભૂતિ વેરતા;
ધૂમતા ગગનને ઘેરતા, કપિકેતુ પૂર્ણ સ્વરાજના.
યુગ યજ્ઞની વેદિ પરે, સ્વાહા થવા સ્પર્ધા કરે;
અર્પણ ઋચાઓ ઊચરે, યજમાન પૂર્ણ સ્વરાજના.
લાહોરકેરી મહાસભા, જે દેશ કેરી મહાપ્ર
આપે ભરાવી ખાંભેખંભા, આદેશ પૂર્ણ સ્વરાજન
નિજ લોહીની શાહી ભરી, નિજ અસ્થિની લેખણ

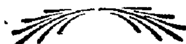
માંડે જીવનપટ ઉપરી ઇતિહાસ પૂર્ણ સ્વરાજના.
નવયુગની ઊઘડે ઉષા, નમતી ક્ષિતિજ નીચે નિશા;
પ્રભુના મનોહર સ્વપ્ન શા, આદર્શ પૂર્ણ સ્વરાજના.
પ્રહ્‌લાદને નિરખી દુઃખે, ભારતજનેતાની કૂખે;
પ્રગટે પ્રખર પાવક મુખે, નરસિંહ પૂર્ણ સ્વરાજના.
જગની પરમજનની સમી, રાજે પુનઃ ભારભૂમિ;
પાશે જગતને એ અમી, સ્તનપાન પૂર્ણ સ્વરાજના.
પૃથ્વીપટે પરિભ્રમણ કરતા, દશાદશ સળગાવતા;
પોતે પધારે પૂર્વમાં, રવિરાજ પૂર્ણ સ્વરાજના.

(૧૧)

ધૂન.

ડંકો વાગ્યો લડવૈયા, શૂરા જાગજો રે;
શૂરા જાગજો રે, કાયર ભાગજો રેઃ
ડંકો વાગ્યો.

માથું મેલો, સાચવવા સાચી ટેકને રે;
સાચી ટેકને રે, સાચી ટેકને રેઃ
માથું મેલો.

જાહેર ખબર.

અનાજને પચાવનારી વસ્તુ મશાલાઓ છે. આ મશાલાઓ બજાર ગમે તેવા ખરીદવાથી દરેક મનુષ્ય પોતાની આરોગ્યતાને બગાડે છે વળી આ વસ્તુ ચોકખી બજારમાં મલતી ન હોવાથી અમો તેવા મશાલાઓ (હલદર, ધાણાજીરૂ અને મરચાં) વિગેરે ઉંચી જાતના લઈ ખંડાવી તૈયાર રાખીએ છીએ. એક વખત મંગાવી ખાત્રી કરો. બજાર ભાવથી વિશેષ ભાવ લેવામાં આવતો નથી.

ખોરાક સાથે લેવાની નીચેની પાચક અને સ્વાદિષ્ટ વસ્તુઓ પણ ઉંચા અનાજની અમારે ત્યા અમારી દેખરેખ નીચે બનાવી તૈયાર રાખીયે છીયે. આવી વસ્તુ આ શહેરમાં મળતીજ નથી ઘણા ગ્રાહકોની માંગણીથી આ વસ્તુઓ બનાવવી શરૂ કરી છે. એક વાર મંગાવી ખાત્રી કરો.

૧ મગના તથા અડદના પાપડો (કે જે ઉંચ વર્ણના લોકો- લઇ શકે તેવા)

૨ ચોખાનો ખેરો તથા સેવ ૩ ઘઉંની સેવ ૪ ઓળાદિ વડી

ઉપરોક્ત વસ્તુઓ લગ્નાદિ પ્રસંગેપણ એક સામટી જોઇએ તો પણ ટાઇમસર આપીશું.

૫ માથામાં નાખવાનું અનેક સુગંધી પદાર્થોથી મિશ્રિત (ધાસલેટ કે તેવા મગજ કે માથાને નુકશાન કરે તેવા પદાર્થો વગરનું) અમોએ ભઠ્ઠીથી તઇયાર કરેલું તેલ કે જેનાથી માથાના વ્યાધીઓ નાબુદ થતા આંખ અને મગજને ફાયદો કરે છે.

ઉપરની દરેક વસ્તુ ઉંચીજાતની બજારભાવે મલશે એકવાર મંગાવી ખાત્રી કરો ઓર્ડર પ્રમાણે કેજના પાણીથી પાપડો ત્યા એકલા દુધમાં ઘઉંની સેવ પણ બનાવી આપવામાં આવશે. મળવાનું સ્થળ—

શાહ પ્રતાપરાય ગિરધરલાલ. ઉંડી વખાર,–ભાવનગર.

તા. ક.–બહારગામના ઓર્ડર ઉપર પુરતું ધ્યાન આપવામા આવશે

(૧૨)

સહોદર હિંદના જાયા, મુકો કાં માતની માયા;
નહીં અભડાવશો કાયા, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
કૃપાણ કાં કટારીથી, ચીરો છો માતની છાતી;
પીસો કાં હિંદને પગથી, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
જનેતા કાં કરો જાતી, દીધો કાં જીવતી દાટી,
ભલા થઇ ના થશો ઘાતી, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
મુઓ કાં ધર્મને ધુળથી, ઉખેડો વૃક્ષ કાં મૂળથી;
વિંધો કાં ગાયને શૂળથી, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
ચલાવ્યા પેટ ભર જેણે, ઘસાવ્યા નાક પણ જેણે;
સજ્જ શું પોષશો તેને, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
ભૂખે માર્યા હજારોને, તજાવ્યા દેશ લાખોને;
કર્યાં નાગા કરોડો ને, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
કરાવ્યા ઝુંપડા ખાલી, દીધા છે ગામડા બાળી;
સુકાવી ભૂમી હરિયાળી, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
શરીર વેચ્યા વિદેશીને, જીવન વેચ્યા વિદેશીને;
શિરે વેહ્યા વિદેશીને, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
હકુમત હિંદની ખોઇ, સલામત છે નહીં કોઇ;
ગુલામીમાં રહ્યા મોહી, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
અહોમુજ મા વધ્યા ગાણા, પુછું છું શું થયો પાણા;
ખુટ્યા નાણા અને દાણા, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
દયા માગે દયા માગે, જનેતા જળ ભરી આંખે;
અર્ધા કોકલ ઉચે, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.

રસાતલ જાય છે માતા, અહો મુજ બંધુ તમ બેઠા;
શરીરને ના કરો એઠા, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
અહો સેવક અહો પોષક, અહો શિક્ષક અહો રક્ષક:
થશોના ભાંડુના ભક્ષક, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
તજી ધાવણુ જનેતાનું, પીયો કાં પય સુયાણીનું;
કરો કાં ઝેર અમૃતનું, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
નવસ્ત્રા છો પડે ફરવું, નમાયાથી ભલું મરવું;
કહો સૌ કે નથી જીવવું, વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને.
ચહો જો ધર્મની દિક્ષા, ચહો જો દેશની રક્ષા;
મને દ્યો આટલી ભિક્ષા, વિદેશી વસ્ત્ર છોડીને.

(૧૩)

મુક્તિનાં મંડાણ.

આવેછે મુક્તિનાં મંડાણ, ચાલો લેવા અદકી લ્હાણ;
પુર્વ પુન્યનો ઉદય થવાથી, ઉગ્યા મોહન ભાણ;
આર્ય ભુમિની મુક્તિ માટે, સર્જ્યું કરે એ બાણ.—આજે૦
પારતંત્ર્યને પંક પડી છે, ભારત માત સુજાણ;
વિદેશીઓએ શોષી લીધા, રક્ત રેતનેં પ્રાણ.—આજે૦
હાડ ચામને ચેતન આપે, મોહનનું એંધાણ;
સત્ય અહિંસા ચક્ર સુદર્શન, ફરકે હિંદ નિશાન.—આજે૦
ધીરવીર ગંભીર બનીને, લ્યો ઈશ્વરનું નામ;
દેશવીરની જય બોલાવી, સાધી લ્યો શુભકામ.—આજે૦
મોહનની બંસી આ વાગી, "સુણો પસારી કાન;
કાનુનને કચડી પગ હેઠલ, સમજો સ્વરાજ્ય આન.—આજે૦
આજે આવેછે મુક્તિનાં મંડાણ

મીઠાના મોરચાં.

સરકારની સામે, માંડયા મીઠાના અમે મોરચાં;
પ્રાણ જતાં પણ પાછા ન હઠનાર રે....સરકારની સામે૦

મીઠું બને અમારા દેશમાં,
અંગ્રેજોનો એમાં નહિં અધિકાર રે....સરકાર સામે૦

નીરખી અન્યાય આ સરકારનો,
જાગ્યા ગાંધી ને જાગ્યા સરદાર રે....સરકાર સામે૦

કિંમ્મત મીઠાની એક પાઇની,
ચૌદગણી છે એનાપર જકાત રે....સરકાર સામે૦

આવા અઘટિત કર્યા કાયદા,
લુંટી લીધી હિન્દ તણી તાકાત રે....સરકાર સામે૦

હાકલ પાડી જગાડયું હિન્દને,
જાગો આર્યો લેશ કરો નહિ વાર રે....સરકાર સામે૦

એપ્રીલ મહિનાની છઠ્ઠી તારીએ,
કરો સત્યાગ્રહ હિન્દમાં હારોહાર રે....સરકાર સામે૦

આવ્યા અંગ્રેજ જ્યારે હિન્દમાં,
આશ્રય આપ્યો રાખી દિલ વિશ્વાસ રે....સરકાર સામે૦

અહિંના ઉપકાર એ ભુલી ગયા,
ઉલટા લુંટી માલ કર્યા પાયમાલ રે....સરકાર સામે૦

સમજે નહિં ઘણું સમજાવતાં,
ઉલટા વાઢયો અણે આડો આંક રે....સરકાર સામે૦

તેથી "ગાંધીજી" ચાલ્યા યુદ્ધમાં,
"શામળીઆં"પ્રભુ આવીને રથ હાંકરે રે. સરકાર સામે૦

દેશાઇ.

જોઇએ છીએ! જોઇએ છીએ!! જોઇએ છીએ!

દરેક ગામમાં ફેરીનું કામ કરનારા માણસો જોઇએ. ટ્રેનની અંદર, ગામડામાં, શહેરોમાં, સભાઓમાં ગાયનોની ચોપડી વેચી શકે તેવા ચાલાક ને હુશીયાર માણસો જોઇએ છીએ.

લખો અગર મલો—

કે. જી. શાહ. ઠે૦ મગનલાલ કલ્યાણજી પારેખ.

જુની શાકપીઠ,–ભાવનગર.

લેખકોને આમંત્રણ.

તમારા લેખો પૈસા સીરીઝમાં મોકલી આપો પૈસા સીરીઝને એવા લેખકોની જરૂર છે કે જે દેશ સેવા, સમાજ સેવાને લગતી ગઝલો, કવાલીઓ, ભજનો, કીરતનો લખી શકતા હોય તેવા દરેક લેખકોએ પોતાની ચીજો લખીને મોકલવી.

લખો અગર મલો—

કે. જી. શાહ.

ઠે૦ મગનલાલ કલ્યાણજી પારેખ,

જુની શાકપીઠ,–ભાવનગર.

જય સ્વદેશ   વંદે માતરમ   જય સ્વરાજ

દેશ દર્પણ.

અને

સ્વરાજ મોરલી.

સંગ્રહ કરી છપાવનાર —

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ

ઠે૦ જુની ગાદીપીઠ,

ભાવનગર.

આવૃત્તિ ૧ લી   પ્રત ૩૦૦૦

સંવત ૧૯૮૬   સને ૧૯૩૦

કૃષ્ણ પ્રીં. પ્રેસ ખારગેટ ભાવનગર.

બે બોલ

પરમકૃપાળુ પરમાત્માની કૃપાથી પૈસા સીરીઝનો બીજો અં
આજે નીકળે છે પહેલો અંક ખરીદીને ભાવનગરની જે પ્રજા
મને મદદ કરી છે તે તેનો જેટલો આભાર માનું એટ
ઓછો છે જો ભાવનગરની પ્રજા આવી રીતેજ અંકો ખરીદ
મને મદદ કરશે તો બનતી ઉતાવળે સારો અને સચિત્ર અં
બહાર પાડીશ ભાવનગરની વેપારી પ્રજાએ મારા તરફ દયા
દૃષ્ટીએ જોવુ ને જાહેરાત મોકલતા રહેવી જનતા સમજી શ
છે કે આ સાહસ મોટું છે વેપારીઓને ગૃહાકોના સહક
સીવાય મારાથી અગાડી ચાલી ન શકાય ગૃહાકો પોતાના મિ
મંડળમાં ફેલાવો કરે વેપારીઓ જાહેર ખબર મોકલે આટ
વિનતિ જો ભાવનગરની પ્રજા ધ્યાનમાં લ્યે તો ભાવનગર
પ્રજાની સેવા કરવાની જે મારી ભાવના છે તે ફળીભૂત થ
ભાવનગરની પાસે વધારે નહિ તો દર અઠવાડીએ એક પૈસા
માગણી છે ને આશા રાખું છું કે ભાવનગરની પ્રજા મા
માગણી સ્વીકારશે. તા ૧૨-૪-૩૯ શનીવાર ભાવનગર.

લી૦ તમારો તાબેદાર સેવક.
કેશરલાલ ગોકળદાસ શાહ.
ઠે૦ જુની શાકપીઠ નળ પાસે—ભાવનગ

(રાગ પશુમાં પડી એક તકરાર.)

મારૂલી ૧

ભલેને કીધા ગીરફતાર, અમારા બહાદુરો સરદાર;
જેલ અમારે મેલ જ માની, કરવું દેશનું કાજ;
દુષ્કૃત્યોથી છે ડરવાનું, આમા શાની લાજ.—ભલે૦
રગેરગમાં દેશ સેવાનું, વ્યાપ્યુ છે અમજોર;
દેશતણા હીતને માટે, કરીએ જેલ કલોલ.—ભલે૦
સૌરાષ્ટ્ર તણા સિંહને, આજે પુર્યો પીંજર માય;
અઢી વરસની જેલ આપી, સપડાવ્યા સરદાર.—ભલે૦
વીરમગામના સ્ટેશન ઉપર, કોઠારી પકડાય;
રવીવારે કેશ ચલાવી, સજા તેને થાય.—ભલે૦
ગોપાળદાશ દરબાર કહેવાય, કાઠીયાવાડનું નુર;
બોરસદે સજા કરી છે, બે વરસ ભરપુર.—ભલે૦
રામદાસ ગાંધી કહેવાય, મોહનદાસનો બાળ;
બ્રીટિશે જડપી લીધો, જરી ન કીધી વાર.—ભલે૦
ભરૂચ શહેરનો બહાદુર બંકો, ચંદુલાલ સરદાર;
સરકારે તેને જેલ પુર્યા છે, જરી ખોટી ન થાય.—ભલે૦
અમદાવાદના કંઈ ગયા છે, બહાદુર તે કહેવાય;
જુલમીનો અન્યાય દેખી, દીલમાં કાંય થાય.—ભલે૦
નરીમાને સાથે લીધા, મુંબઈની સરકાર;
એક માસની સજા આપીને, સરકાર ખુશી થાય.
જમનાલાલ બજાજને પુરી, નોકરશાહી હરખાય;
બે વરસની જેલ આપી, પુર્યા પીંજરમાંય.

પંજાબ તો ખળભળી ઉઠયું, બંગાળ પાડે બુમ;
પકડો પકડો એમ કહે છે, બહાદુર રજપુત.—ભલે
ગુજરાતે ગૌરવ રાખ્યું, કાઠીયાવાડ ભરપુર,
દેશતણી હાકલ સુણી, કરવા મારો કુચ.—ભલે
બેલગામના સત્યાગ્રહી, દેશપાંડે કહેવાય,
સરકારે તો જકડી લીધા, છુટા કેમ રહેવાય.—ભલે
મુંબઇએ તો મહારંગ રાખ્યો, અમદાવાદ ભરપુર,
સુરત તો એમ કહે છે, દીયો સ્વરાજના સુક્ષ—ભલે
જેલખાનામાં કંઈ જકડાયે, નાના મોટા બાળ.
દેસ સેવાની લગની લાગી, દેશ દર્પણમાં હાલ.—ભલે
હાકલ સુણીને હિંદમાતાની, સૌ થજો તૈયાર,
હાથ જોડીને કેશવ કહેછે, જરી કરોની વાર.—ભલે

જોઈએ છીએ.

પૈસા સીરીજમાં દેશસેવા સમાજ સેવામે લગતી ગઝલો, કવાલીયો, ભજનો, કીર્તનો. લખી શકે તેવા સેવા ભાવી લેખકો જોઇએ છીએ. લખો અગર મળો:—

કે. જી. શાહ.

ઠે૦ મગનલાલ કલ્યાણજી પારેખ

જુની શાકપીઠ નળ પાસે–ભાવનગર.

મોરલી બીજી

વિદેશી કપડાનો બહિષ્કાર.

બાળી નાખોરે બાળી નાખો તમે વિદેશી કપડા બાળી નાખો.
જેને હાડ ચામની ખોળ ચઢે, તેને હિંદુ મુસલમાન કેમ અડે.
જરા દેશનું ગૌરવ તો રાખો, તમે વિદેશી કપડા બાળી નાખો,
હિંદ તમારો દુઃખી છે, આર્ય મહિલાઓ ભુખી છે,
સમજુ છો દીલમા કાંઈ સમજો.......તમે૦
દેશબંધુ જેલ પુરાયે છે, તો એ જાગીને નહિ જોવાયે છે,
વિદેશીનો મોહ ન છોડાયે છે........તમે૦
ખાદી શરીરે તમે ધારો, પરદેશીનો ઠાઠ તો બાલો,
હળીમળીને સૌ ચાલો........તમે૦
તમે ભરો પરદેશીની ઝોળી, હિંદના હૈયામાં સળગે હોળી,
અલાથી ના થશો વેરી........તમે૦
દેશનેતા તો પકડાયે છે, દેશ સેવક જેલ પુરાયે છે,
ઝુલમીનો જુલમ થાયે છે.......તમે૦
કેશવની આતો અરજી છે, તમારી કેવી મરજી છે,
દુશ્મન માથે રહ્યા ગરજી છે........તમે૦
પરદેશીયો ફાવી જતા, દેશીયો બીચારા અથડાતાં,
તમે દેશના દુશમન ન થાતા.......તમે૦
દેશપર જુલમ થાયે છે, સેવકોને જેલ પુરાયે છે,
છતા જાગીને ન જોવાયે છે........તમે૦

મોરલી ૩ જી.

રાગ—ગઝલ.

લડાઈ આજ ચાલુ છે સ્વદેશીને વીદેશીની;
કેતેક સ્વદેશીની કરશો તમારા દેશને માટે.—લડાઈ૦
અરે હિંદુ મુસલમાનો અગર હો પારસી જૈનો,
ઉઠોને એક તો સાથે તમારા દેશને માટે.—લડાઈ૦
અહિંસા દીલમાં ધરજો હિંસાનો ત્યાગ તો કરજો,
સ્વદેશી વસ્તુ વાપરજો તમારા દેશને માટે—લડાઈ૦
નોકરશાહી જુલમી આજે નેતાઓ જેલ બિરાજે,
પરદેશી વસ્ત્ર ન ત્યાજે તમારા દેશને માટે.—લડાઈ૦
નીમકનો કાયદો તોડો સભાથી પ્રીતી તો જોડો,
દયા તો દીલમાં રાખો તમારા દેશને માટે.—લડાઈ૦
જરી વિચાર તો કરજો પ્રભુએ જ્ઞાન તો આપ્યું,
તજોને વસ્ત્ર વીદેશી તમારા દેશને માટે.—લડાઈ૦

મોરલી ૪ થી.

હિન્દની આબાદી.

રાગ-ગઝલ.

અરે! સંતાન ભારતના હવે તો વાપરો ખાદી!
ત્હમે ર્‌હેરો હવે ખાદી! થશે આ હિન્દ આબાદી.
વિદેશી વસ્ત્ર ના ર્‌હેરો થતી આ હિન્દ બરબાદી,
પહેરી શુદ્ધ સૌ ખાદી! કરોને હિન્દ આબાદી.
ભલે જાડી બને ખાદી! છતાં છે દેશનું કપડું;
રહે છે દેશમાં નાણું થશે આ હિન્દ આબાદી
ઘણું સુંદર અને ઝીણું વિદેશી આંખ ઠારે છે,
ત્યજી એ માલ પરદેશી કરોને હિન્દ આબાદી.
વણેલી શાળ પર ખાદી! ત્હમારે અંગ ધારોને,
પહેરો શુદ્ધ જો ખાદી! થશે આ હિન્દ આબાદી.
વસ્યો સત્યાગ્રહાશ્રમમાં પુકારે નાદ ખાદીનો;
ધરી કોઇ, ત્હમે કાને કરોને હિન્દ આબાદી
ઘણી સસ્તી ઘણી ટકતી કરે છે ધર્મની રક્ષા;
કહ્યું બાપુ તણું માનો થશે આ હિન્દ આબાદી.
બધે ખાદી! બધે ખાદી! જગાવો દેશમાં ખાદી!
બનાવી દેશને ઉજળો કરોને હિન્દ આબાદી.
ત્હમે અંગે ધરી ખાદી! બધાંને બોધ સારો દ્યો,
પહેરે જો બધા ખાદી! થશે આ હિન્દ આબાદી.
કરો નિશ્ચય હૃદયમાંહી, શ્રદ્ધા શુરા પ્રતિજ્ઞા એ,
અડગ થઇ ર્‌હેરવી ખાદી! કરોને હિન્દ આબાદી.

દેશ દર્પણ.

રવીવાર તા ૬-૪-૩૦ ના દિવસે શરૂ થયેલા નીમકના કાયદાની સવીનય ભંગમાં હમણાં સુધી લેવાયેલા ભોગ નીચે પ્રમાણે.

૧ રામદાસ મોહનદાસ ગાંધી બારડોલી છ.માસની સખત કેદ
૨ કેશવભાઈ ગણેશજી પટેલ. ,,
૩ ચીમનભાઈ પટેલ. ,,
૪ ભીમભાઇ વશી. ,,
૫ મણીલાલ વલભજી કોઠારી વીરમગામ સજા સાડાસાત માસ
૬ દરબાર શ્રી ગોપાલદાસ અંબાયદાસ બોરસદ. બે વરસની સખત કેદ ને રૂ. ૫૦૦ નો દંડ ન ભરે તો દોઢ માસ વધુ.
૭ ગોપાળદાસ તળાટી બોરસદ. સજા ઉપર મુજબ
૮ શ્રી૦ રાઘવજીભાઈ બોરસદ સજા ઉપર મુજબ.
૯ અમરતલાલ દલપતરામ શેઠ ધોળેરા અઢી વરસની આસન કેદ.
૧૦ ડૉ. નાયક આંટ પકડાયા.
૧૧ પ્રો૦ ફીકાભાઇ દેશાઈ આંટએક વરસની સખત કેદ
૧૨ ડૉ. ચંદુલાલ ભરૂચ એક વરસ કેદ.
આશાભાઈ મુકામ રાસ. બે વરસ સખત કેદ ને રૂ ૫૦૦ દંડ

૧૪ મી૦ રવીશંકર મુકામ લાલ ગુરદા પકડાયા.
૧૫ મી૦ તાપીશંકર. " "
૧૬ મી૦ જગશંકર હરીલાલ " "
૧૭ શેઠ જમનાલાલ બજાજ વીરલેપારલે. બે વરસની સખત
કેદને રૂ ૩૦૦ નો દંડ ન ભરે તો ૬ અઠવાડીયા વધુ.
૧૮ કીશોરીલાલ મશરૂવાળા સજા ઉપર પ્રમાણે.
૧૯ ગોકળદાસ ભટ સજા ઉપર પ્રમાણે.
૨૦ ખુરશેદ નરીમાન મુંબઇ સજા એક માસ સાદી કેદ.
૨૧ અલી બહાદુરખાન મુંબઇ સજા એક માસ સાદી કેદ.
૨૨ શ્રી લખમીકાંન્ત પ્રમાણિક મહિષ બાથન પકડાયા.
૨૩ શ્રી રામચંદરસીંગ દારગા મુકામ મહિષ બાથન પકડાયા.
૨૪ શ્રી અરજુનલાલ ભોગીલાલ લાલા વીરમગામ છ માસ
આસન કેદ રૂ. ૫૦૦ દંડ અથવા છ અઠવાડીયાની વધુ કેદ
૨૫ પુલચંદભાઈ કસ્તુરભાઇ વીરમગામ છ માસ સખત કેદ
૫૦ દંડ અથવા બે અઠવાડીઆની વધુ સજા.
૨૬ ગંગાધરરાવ દેશપાંડે બેલગામ એક માસ આસન કેદ.
૨૭ નારાયણરાવ જોશી વકીલ " પકડયા
૨૮ જીવનરામ વેપારી " "
૨૯ મી૦ દબડે " "
વીગેરેની ધરપકડો ચાલુ છે.

પ્રીતે તમારાં પ્રેમના અહીં આદર્યા પૂજન અમે.—ર

આ ગયા પંજાબકા દિન હિંદવાસી જાગજો,
આ ગયા દુઃખ દર્દકા દિન દેશ પ્રેમી જાગજો;
હિંદીઆ શુરા અરે પંજાબને સંભારજો,
કતલ ચડાવી ડાયરે એ વાત દિલમાં ધારજો;
લોહી રેડાયાં ખરે નિર્દોષ પંજાબી તણા,
લાજ સતીઓની લુંટાણી ના રહી એમાં મણા;
પેટ ચલાવ્યા કેદ કીધા કઇક પંજાબી હીરા,
ગોળીથી જલીયાનવાળા બાગમાં માર્યા વીરા;
તીર્થ ભૂમી એ અમારી હિંદુને મુસ્લીમની,
પુજશુ માથે ચડાવી રાખ એ નિર્દોષની;
હિંદનું અપમાન પુરૂં હા થયું પંજાબમાં,
દેશની મર્દાનગી લુંટાઇ ગઇ પંજાબમાં;
દેશનું ગૌરવ અને કીર્તિ ફરીને સ્થાપવા,
શાન્તી રાખો સંપ રખો નાની મોટી ન્યાતમાં;
ગાંધીની આજ્ઞા ચડાવો મસ્તકે સૌ પ્રેમથી,
મારવાની વાત છોડો ખાદી ધારો સ્નેહથી;
દેશ દ્રોહી ના બનો, પરદેશી વસ્ત્રો પહેરીને,
દેશના પ્રેમી બનો; ખાદી શરીરે ધારીને;
દેશની બરબાદી છે વસ્ત્ર પરદેશી થકી,
દેશની આબાદી વધશે રેંટીયા ખાદી થકી;
ખાદી પહેરો ખાદી પહેરો ખાદીની માળા જપો,
રેંટીયા ઘર ઘર ચલાવો. ખાદીની માળા ભજો

તાકાત અને તાઝગી આપનાર લહેજતદાર

મધુર પીણું:

દ્રાક્ષાસવ

જેના નિયમત સેવન કરવાથી લોહીને સુધારી દકડીને ભુખ લગાડી, ખોરાકનું પાચન કરી દસ્તને સાફ લાવે છે. તેમજ શ્વાસ, ઉધરસ, જીર્ણતાવ, પેટનો વાયુ, ચુંક, કંઠ અને મગજ તથા છાતીના દરદો, આંખના દરદો, ને હઠાવી આંતરડાં ને મજબુત બનાવી થાકને ઉતારી ગુલાબી નીંદ્રા લાવે છે. મહેનત કરનાર તથા વિદ્યાર્થીઓને તો ખાસ અમૃત સમાન છે:—

કિંમત રોદ રતલના બાટલાનો રૂપીઓ સવા.

દરેક જાતની આયુર્વેદીક દવાઓ બનાવનાર,

વૈદ્યરાજ રામસિંહ વશરામભાઈ.

ઓંમકાર ઔષધાલય.

ખારગેટ—ભાવનગર.

ગઝલ

અન્યા ગાંધી ગુરૂજી ના, અમે સત્યાગ્રહી ચેલા,
અમારી ટેક જાળવવા, મરી જાવા થયા ઘેલા.
દીધો છે મંત્ર ગાંધીએ, સહીને જીવવું મરવું,
સહીને દુઃખથી તરવું, ન દુઃખોથી કદી ડરવું.
નથી કંઇ દ્વેષ અંતરમાં, નથી ઘા મારવો સામો,
સહીને જીતવાનો છે, અમારો ન્યાયનો દાવો.
ન કરવુ હાંજી હા કદીએ, વસ્યું જો અંતરે બીજું,
ભલે શિર જાય તોયે શું ? અમારે સત્ય તે કહેવું.
ભલે જીંજીરથી જકડે, વતન છો ખાલસા મુકે,
જુલમ અપમાનની ઝડીયો, ભલે અમ શિરપરે વરસે.
અમે ના દાસ લક્ષ્મીના, અમારી દાસી એ રહેશે,
અમારા માનને માટે, ખુવારી છો બધી થાશે
તપાવે યા ડુબાવે કે, અમોને ભઠીમાં બાળે,
અમારે જીવવું મરવું, હવે ગાંધીજીના હાથે.
ગુરૂ સેનાપતિ ગાંધી, અમારો સત્યનો કિલ્લો,
અટળ શ્રદ્ધા અમારી છે, તુંડ ના તોપથી તુટયો.
જગતમાં આસુરી શસ્ત્રો, થશે જુઠાં પડી હેઠા,
છુટયાં જ્યાં સત્યના બાણો, અમારા રામનાં છોડયા.
ધરા આખી પ્રુજી જાશે, સુણી સત્યાગ્રહી ટંકાર,
ઉતરશે દેવ સ્વર્ગેથી, લઇને હાથમાં જયમાળ..

(એ ઉપકાર ગણી ઇશ્વરનો, હરખ હવે તું હિંદુસ્તાન.)

દોહરો.

ગુરૂદિક્ષા ગાંધીજીએ, મંત્રથી દીધી મહાન;
અસહકાર આરાધીને, હરખ તું હિન્દુસ્તાન.

સવૈયા.

ગુરૂદિક્ષા દે છે ગાંધીજી, અસહકાર મંત્રથી આજ,
અસહકાર સમાન અત્યુતમ; અવર ન દીસે કોઇ ઇલાજ;
અસહકાર અતિ ઉતમ છે, મંત્ર ગાંધીજી તણો મહાન,
એ ઉપકાર ગણી ઇશ્વરનો, હરખ હવે તું હિન્દુસ્તાન.
અસહકાર અસરકારક છે, ઔષધી ગાંધી તણી અપાર,
રગરગમાં નૃહિ રોગ રહેને, કાયા માંહિ થશેજ કરાર;
કંચન સરખી બનશે કાયા, વળશે હિન્દી જનના વાન,
એ ઉપકાર ગણી ઇશ્વરનો, હરખ હવે તું હિન્દુસ્તાન.
અસહકાર નથી અર્વાચીન, પ્રાચીન કાળથી દિસે પ્રસિદ્ધ,
અસહકાર અન્યાયની સામે, સિદ્ધ જનોએ કીધો સિદ્ધ;
સાબરમતીના ગુરૂ સતે, સ્નેહે પકડી લીધું સુકાન,
એ ઉપકાર ગણી ઇશ્વરનો, હરખ હવે તું હિન્દુસ્તાન.
મીટાવવા મુડીવાદી માનસ, કિસાનના કાપવા કર કરૂર,
કાયરતા કાયરની કાઢવા, સમાવવા શ્રમજીવીનાં શુર;
અંત આણવા અત્યાચારનો, જંગ જગાવે વૃદ્ધ જુવાન
એ ઉપકાર ગણી ઇશ્વરનો, હરખ હવે તું હિન્દુસ્તાન

દયાશંકર વ. કવી.

મીઠાના મોરચાં.

સરકારની સામે; માંડયાં મીઠાના અમે મોરચાં;
પ્રાણ જતાં પણ પાછા ન હઠનાર રે...સરકારની સામે૦
મીઠું બને અમારા દેશમાં,
અંગ્રેજોનો એમાં નહિ અધિકાર રે....સરકાર સામે૦
નીરખી અન્યાય આ સરકારનો,
જાગ્યા ગાંધી ને જાગ્યા સરદાર રે....સરકાર સામે૦
કિમ્મત મીઠાની એક પાઈની,
ચૌદગણી છે એનાપર જકાત રે....સરકાર સામે૦
આવા અઘટિત કર્યાં કાયદા,
લુંટી લીધી હિન્દ તણી તાકાત રે....સરકાર સામે૦
હાકલ પાડી જગાડયું હિન્દને,
જાગો આર્યો લેશ કરો નહિ વાર રે....સરકાર સામે૦
એપ્રીલ મહિનાની છઠ્ઠી તારીખે,
કર્યો સત્યાગ્રહ હિન્દમાં ઠારોઠાર રે....સરકાર સામે૦
આવ્યા અંગ્રેજ જ્યારે હિન્દમાં,
આશ્રય આપ્યો રાખી દિલ વિશાળ રે....સરકાર સામે૦
અહિંના ઉપકાર એ ભૂલી ગયા,
ઉલટા લુટી માલ કર્યા પાયમાલ રે....સરકાર સામે૦
સમજે નહિં સહુ સમજાવતાં,
ઉલટો વાળ્યો એણે આડો આંક રે....સરકાર સામે૦
તેથી "ગાંધીજી" ચાલ્યા યુદ્ધમાં,
"શામળીઆ" પ્રભુ આવીને રથ હાંકરે....સરકાર૦

છપાય છે, છપાય છે છપાય

ગાંધીજીના ભાષણો

તા. ૧૨–૩–૩૦ ના રોજ ગાંધીજી સાબરમતી છોડીને નીકળ્યા ને તા. ૬–૪–૩૦ સુધીમાં રસ્તામાં જ્યાં જ્યાં મહા મહાત્માજીએ ભાષણો કર્યા છે તે સંપુર્ણ ભાષણનું પુસ્તક લગ ભગ આનાથી ડબલ મોટા પાના ૩૦૦ થી વધારે પાનાનું પુસ્તક મોટું થશે. છતાં અગાઉથી ગ્રાહક થનારને ફક્ત એક, રૂપીયામાં આપવામાં આવશે. તો આજેજ એક રૂપીયો ભરીને નામ નોંધાવો. પાછળથી કોઈ પણ કીમતે મળશે નહીં ગ્રાહકો પુરતીજ નકલો છપાવવાની છે. ગ્રાહકોના નામ તેમાં છપાશે. આ પુસ્તક દરેક દેશ ભક્તોના ઘરમાં હોવુંજ જોઇએ. આ પુસ્તક વીના એક પણ લાયબ્રેરી ખાલી ન હોવી જોઈએ.

ગાંધીજીના ભાષણો વીશે વધુ લખવુ નકામું છે. આજેજ એક રૂપીયો ભરીને નામ નોંધાવો.

જય સ્વદેશ　　વંદે માતરમ　　જય સ્વરાજ

દેશ દર્શન.

અને

સ્વરાજ વીણા.

સંગ્રહ કરી છપાવનાર—

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ
ઠે૦ જુની શાકપીઠ,
ભાવનગર.

આવૃત્તિ ૧ લી　　પ્રત ૩૦૦૦
સંવત ૧૯૮૬　　સને ૧૯૩૦

કૃષ્ણ પ્રીંટ પ્રેસ ખારગેટ ભાવનગર.

મારી વિનંતી.

પરમકૃપાળુ પરમાત્માની કૃપાથી પૈસા સીરીઝનો ૩ જો અંક આજે નીકળે છે. તેનું માન ભાવનગરની પ્રજાને છે. જો ભાવનગરની પ્રજાએ મારા સાહસને માન ન આપ્યું હોત તો આજે હું ૩ જો અંક બહાર પાડી શકત કે કેમ તે મોટો સવાલ હતો પણ ભાવનગરની પ્રજાએ જે કરવું જોઇએ તે કરવામાં હજી પણ કચાસ રાખી છે ને તેના માટે આજે મારે વિનંતી કરવી પડે છે કે, જો ભાવનગરની પ્રજાને પૈસા સીરીઝો ગમતી હોય, તેની ઇચ્છા હોય કે આવી સીરીઝો નીકળે તો સારી તો મહેરબાની કરીને ભાવનગરની પ્રજા તેને પોતાના મિત્ર મંડળમાં, સગા સ્નેહીમાં તેનો ફેલાવો કરે ભાવનગરની પ્રજાના સહકાર સીવાય મારાથી કાંઇ બને એમ નથી. લેખકોએ પોતાની ગઝલો, કવાલીયો જેમ બને તેમ લખી મોકલવી. વેપારીયોને દરેક અંકમાં વિનંતી કરી આવ્યો છું તેમ આ અંકમાં પણ વિનંતી કરૂં છું કે તેઓ પોતાની જાહેરાત મોકલાવીને મને મદદ કરે, હું દુકાને દુકાને ફરીને જાહેરાત માગી શકુ તેમ નથી પણ જે વેપારીઓ, સીનેમા સ્ટેજ પેપરોમાં જાહેરાતો છપાવે છે તેવા વેપારીઓ જો આ તરફ નજર કરે તો સ્વાર્થ સાથે પરમાર્થ છે. એક પાનાંની જાહેરાતના ચાર રૂપીઆ લેવામાં આવે છે.

તો આશા છે કે તેઓ મને જરૂર જાહેરાત મોકલાવીને મદદ કરશે વેપારીઓની જાહેરાતો મળશે તેમ ચોપડીના પાના વધશે ને એટલો લાભ તમને ને પ્રજાને થશે. તો તમે મને કાગળ લખશો એટલે આવીને તમારી જાહેર ખબર લઈ જઈશ. આશા છે કે આ વિનંતીનો જવાબ ભાવનગરની વેપારી પ્રજા આશામાં આપશે. તા. ૧૮-૪-૩૦ શુક્રવાર.

લી૦ તમારો તાબેદાર સેવક,
શાહ કેશવલાલ ગોકળદાસ.
જુની સાકપીઠ-ભાવનગર.

કુવચનના કુહાડા.

લેખકઃ-હરિસિંહ રામસિંહ વૈદ્ય—ભાવનગર.

(રાગ—ગઝલ)

અરે ભાઇ ! હૃદયમાંહી, ભલે ખંજર ઘુસાવી દે;
પરંતુ કુવચનના ઘા, કદી ના મારજે ભાઈ;
અરે શસ્ત્રોતણા જખમો, ખરે કોદી રૂઝાવાના;
પરંતુ કુવચનના ઘા, કદીના રૂઝશે ભાઈ;
કુ શબ્દોના પ્રહારોએ, હૃદયમાંહી સતાવે છે;
અહા ! તેવા કુહાડાઓ, કદી ના મારજે ભાઈ;
કુ વાકચોના એ બાણોથી, હૃદય હમેશ ખટકે છે;
"હરિસિંહ" કે કુશબ્દોના, કુહાડા ન મારજે ભાઈ;

વીણા ૧ લી.

(રાગ જંગ માંડયો મહાત્મા ગાંધીએરે.)

કરી ગાંધીજીએ વીર ગર્જનારે
કર્યો પુનીત ભારત પડકાર
સહુ ચાલો સત્યાગ્રહ જંગમાંરે
માંડયા સલ્તનત સામે મોરચારે
મેળવવા પુર્ણ સ્વરાજ...સહુ ચાલો.
તારીખ બારમીએ મહાત્માનિસર્યારે
સત્યાગ્રહ સમરસને કાજ....સહુ ચાલો.
શુરા સૈનિકો છે જેના સાથમારે
મહારથીઓ બન્યા બલીદાન....સહુ ચાલો.
વીર હાક પડી છે વિશ્વમારે
નવજુવાનો પડોને મેદાન....સહુ ચાલો.
કમર કસી કેસરીઆ પહેરજોરે
ભારત માતાના તોડવા બંધ....સહુ ચાલો.
શુરવીરો ચાલો રણવાટમારે
ભરો આગળ ડગલુ આજ....સહુ ચાલો.
દેશ કાજે બલીદાન આપવારે
કરો કાયા તમે કુરબાન....સહુ ચાલો.
મરી સંગ્રામે સ્વર્ગને મેળવોરે
તમો છોડી જીવનની આશ....સહુ ચાલો.
હરિસિંહ રામસિંહ વૈદ્ય—ભાવનગર

વીણા ૨ ૭

(રાગ ગઝલ)

બનો શુરા તણા સંતાન તમારા હિંદના કાજે
બનો શુરવીર સંગ્રામે તમારા હિંદના કાજે....બનો

કરો ચાહોમ સંગ્રામે દીપાવા માતની કુંખને
જરા પાછા નહિ હઠશો તમારા હિંદના કાજે....બનો

હતી જે દેશની ચડતી સદા આનંદ ને મસ્તી
લાવો તે તમે પાછી તમારા હિંદના કાજે....બનો

ગયા શુરા સૌ ચાલી રહી કીર્તી અમર તેની
બનો શુરા સૌ હિંદી તમારા હિંદના કાજે...બનો

છોડો ગુલામીનાં ધંધા થજો આજાદના બંદા
બનો સૌ મરદ દુનિયામાં તમારા હિંદના કાજે....બનો

કહે છે લાલ પોકારી તે સદા સૌ સ્નેહથી રહેજો
ખુલ્લા છે રાજના દ્વારો તમારા હિંદના કાજે....બનો

વીણા ૩ ૭ બાપુનો સંઘ.

મારા બાપુનો સંઘ, મારા બાપુનો સંઘ,
આવ્યો સ્વરાજ ઘેર આણવા;
અમે માંડયો છે જંગ, અમે માંડયો છે જંગ,
શાન્તીનાં રણરંગ માણવા.—મારા૦
બોલ દરિયાની રાણી, બોલ દરીયાની રાણી,
સ્વરાજ ક્યાં સંતાડીયું;
સાંભળ હિંદ વાણી, સાંભળ હિંદ વાણી,
દરીયામાં રાજ તારૂં રાખીયું.—મારા૦
ડોળ્યા દરીયાના નીર, ડોળ્યા દરીયાના નીર,
ડોળી ડોળી અમે થાકીયા;
બાપુ ચાખે લગીર, બાપુ ચાખે લગીર,
સ્વરાજના સ્વાદ ચાખીયા.—મારા
ચાલો ચાલો ત્રીશ ક્રોડ, ચાલો ચાલો ત્રીશ ક્રોડ,
મીઠો સ્વરાજ રસ ચાખવા;
ચાલો હિંદ મુસલમાન, ચાલો હિંદ મુસલમાન,
મીઠું તમારૂં બતાવવા—મારા૦

જુગતરામ દવે.

ગુલામીની રાત ને સ્વરાજનું વહાણું,
સપરમે દહાડે સબરસ સબરસ.

વીણા ૪ થી. (ગઝલ)

અમે તો હિન્દના યુવક, લડીશું હિન્દના માટે,
અમેતો હિન્દના બાળક, લડીશું માતને માટે;
નથી ડરતા નથી ફરતા, અમે તો જાનની પરવા,
અમોને ડર નથી કોનો, અમે જન્મ્યા છીએ મરવા.
અમે આ યજ્ઞ આરંભ્યો, ગીતાના મંત્રને ગાઈશું,
અમારા ગાંધીજી હોતા, બલીદાનો અમે થઈશું;
મહાભારત મચાવીશું, અમારા હીંદને કાજે,
સમર્પણ દેહ તો કરશું, અમારા ધર્મ ને કાજે.
અમે બદલો નથી ચાહતા, બનીશું ભોગ સહુ માટે,
અમે તો જેલના સોખી, અમારો સોખ ન્યારો છે,
અમે તો કર્મયોગીયો, નથી ફળની કશી પરવા,
તૃષા તો માતૃ સેવાની, અમે તઇયાર રહો ચડવા.

વીણા ૫ મી.

(રાગ સારંગ-શ્રી પરણીના એક કાવ્ય ઉપરથી.)

પ્રભુજીનો કાગળ આવ્યો છે, કોઇ દીવ્ય પુરૂષે લઈ આવ્યોછે
કહેછે તું વાપરજે ખાદી, એમાં છે તારી આબાદી;
તે હોય ભલે ઝીણી જાડી,.....................પ્રભુજીનો
તેં વસ્ત્ર વિદેશી બહુ પેર્યા, તે નાણા પણ પુષ્કળ વેર્યા,
તે નાણાએ તમને ઘેર્યા,.....................પ્રભુજીનો.
તું સમજુ થઇને શા માટે, આ દેશ તણી દોલત દાટે,
તે જોઇ હવે તો દીલ ફાટે,.....................પ્રભુજીનો.
લાખો નર આજે જાગ્યા છે, ને મોજ શોખને તાગ્યા છે,
પરદેશી ડરવા લાગ્યા છે,.....................પ્રભુજીનો.
આ દીવ્ય સંદેશો મારો છે, અંતે તો વિજય તમારો છે.
પણ સ્યામ કસોટી વારો છે,.....................પ્રભુજીનો.

દેશાઇ.

વીણા ૪ થી દેશના સિપાઇ.

અમે સૌ નાનકડા સિપાઇ,
અમારા દેશના આ ભાંઇ.
સૌ માણસની સેવા કરશું, ભેળા થઇને ભાઇ,
રાજી થાશુ રોજે રોજ અમે, દેશના ગીતો ગાઇ.-અમે.
ધમધમ કરીશું ધરતી પગલે, બીક ન રાખશું કાંઇ.-અમે.
દેશ અમારો અમે આ દેશના, સુંદર કેવી સગાઇ-અમે.

" જન્મના ગુલામોને "

અય ! જન્મના ગુલામો ! જંજીરમાં શું રાચો ?
પાવો ગુલામી વાગે, સુણી નાદ શાને નાચો—અય !
ઉઠો સહુ જુવાનો ! મજદૂર એક ઉઠો;
જગ આખું છે તમારૂં, ઇતિહાસ અન્ય જુઠો—અય !
ભઠ્ઠી ધખે સીતમની, નિજ ખુનથી બુઝાવો;
મર્દોનો જંગ ખેલી, જાલીમને નમાવો—અય !
ઉઠો ગુલામ ભાઇ ! ઉઠો ગરીબી છોડો;
પરરાજ્ય કેરી બેડી, ધનિકોની જાળ તોડો—અય !
ખંડેર જીર્ણ તુટે, પ્રગટે નવો જમાનો;
દુનિયા બધી ફરી ગઇ, પયગામ દેવી આવ્યો—અય !
બસ ! એકવાર છેલ્લો, સત્યાગ્રહ આજ બાંધો;
પછી લ્હેરથી રહેજો, દીન છે બધો તમારો—અય !

જોઇએ છીએ.

પૈસા સીરીઝમાં દેશસેવા, સમાજસેવાને લગતી ગઝલો, કવાલીયો, ભજનો, કીર્તનો, લખી શકે તેવા સેવા ભાવી લેખકો જોઇએ છીએ. લખો અગર મળોઃ—

કે. જી. શાહ.
ઠે૦ મગનલાલ કલ્યાણજી પારેખ,
જુની શાકપીઠ નળ પાસે,—ભાવનગર.

દેશ દર્શન.

શ્રી મહેરઅલી	મુંબઈ	૪ માસ સાદી કેદ
શ્રી આબીદઅલી	,,	૬ માસ ,,
શ્રી સાદીક	,,	૨ માસ ,,
શ્રી સુરેષચંદ્ર બેનરજી	કલકત્તા	૨॥ વરસ સખત
શ્રી બહેરામ મહેતા	સુરત	એક વરસ સખત
શ્રી રાજા	મુંબઈ	છ માસ સખત કેદ
શ્રી ડૉ૦ નાયક	જલાલપુર	એક વરસ સખત કેદ
શ્રી સારાભાઇ	અમદાવાદ	બે મહિના સાદી કેદ
શ્રી ડૉ૦ હરીપ્રસાદ	,,	ત્રણ માસ સાદી કેદ
શ્રી રોહીત મહેતા	,,	,, ,,
શ્રી પ્રો. ચંદુલાલ	,,	બે મહિના સાદી કેદ
શ્રી પુલચંદ શાહ	નડીયાદ	બે વરસ સખત કેદ
શ્રી રવીશંકર વ્યાસ	,,	,, ,,
શ્રી છોટાલાલ વ્યાસ	,,	,, ,,
શ્રી નારાયણસિંહ	,,	એક વરસ સાદી કેદ
શ્રી છત્રસિંહ બાપુસિંહ	દંતરાઇ	એક માસ કેદ
શ્રી ધર્મસિંહ	,,	બે માસ કેદ
શ્રી બનવારીલાલ	લખનૌવ	એક વરસ સખત કેદ
શ્રી ગંગાસાહેબ ચાળે	કાનપુર	છ માસ સખત કેદ
શ્રી મણીભાઇ	મુંબઈ	એક વરસ સાદી કેદ

દમનનીતિનો દોર.

શ્રી નરસિંભાઇ	અમદાવાદ	છ માસ સખત કેદ
શ્રી ભીખાભાઇ	”	નવ માસ સખ્ત કેદ
શ્રી ડાયાભાઇ મનોરદાસ પટેલ	ધોળકા	બે વરસ સાદી કેદ
શ્રી હીરાભાઇ નરશીભાઇ	”	એક વરસ સખત કેદ
શ્રી નાથાભાઇ અકાભાઇ	”	છ માસ સખત કેદ
શ્રી ભીખાભાઇ ઈશ્વરભાઇ	”	” ”
શ્રી ગોવિંદભાઇ સોમનાથ	”	” ”
શ્રી આતમપ્રસાદ	બનારસ	”
શ્રી દેવીદાસ ગાંધી	દીલ્હીમાં	પકડાયા
શ્રી દેશબંધુ ગુપ્તા	”	”
શ્રી લાલા શંકરલાલ	”	”
શ્રી એફ. એચ. અનસારી	”	”
શ્રી મીસીસ સત્યવતી દેવી.	”	”
શ્રી મીસીસ પારવતી	”	”
શ્રી સેનગુપ્તા	કલકત્તા	છ માસની સખ્ત કેદ.
શ્રી જવાહીરલાલ નેહરૂ	અલહાબાદ	છ માસ સાદી કેદ
શ્રી બળવંતરાય ગોપાળજી	ધોળેરા	બે વરસની સાદી કેદ
શ્રી હરીહર શાસ્ત્રી	કાનપુર	પકડાયા
શ્રી ભગવાનદાસ	અમદાવાદ	સવા વરસ સખ્ત

ધડ પકડોને સજાઓ ચાલુ

વીણા ૮ મી.

સને ૧૯૩૫ ની ભવીષ્ય વાણી.

પરદેશી મનુષ્ય નિચે મુજબ પોકાર કરશે.

(આ દુનીયામાં કેમ રહેવાશે ભઇ જ્યારે દેવની રજા થઇ-એ રાગ

હિંદમાં કેમ રહેવાશે ભઇ, હવે પ્રજા કોપીગઇ,
સુભી પટેલ તો રાજીનામાઆપશે, હિંદુસ્તાનની. મઇ-હિંદમાં
ચારે ખુણામાં આગ લાગશે, કયારે બુજાશે ભઇ,
સલામ અમોને કોઇ ન આપશે, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમ
સીધા સામાનના વાંધાપડશે, વાતજ વંઠશે અંઇ,
દેવ તુલ્ય અમને માનતા હતા, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
હાર તોરાને ફુલના બદલે, જાઓ કહે છે તંઇ,
પેટના માટે પરદેશેથી, અમે આવ્યા અંઇ-હિંદમાં
વાજુ અહિંનું બગડી જાશે, તેની ખબર નઇ,
સારજન્ટો પોકાર કરશે, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
હિંદતો સોનાનો મુલક, તેને મુકાય નઇ,
ડાયરના જુલમના લીધે પ્રજા ખળભળી ગઇ-હિંદમાં
જોર જુલમ કોઇ ના સાંખે, પ્રજા સમજી, ગઇ,
ગાંધીજીએ ઊપદેશ કર્યો, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
વિલાયતી અચ્ચા ભુખે મરશે, તેની ખબર નઇ,
કાયદાનો ભંગ કરવા, નીકળશે હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં

માનચેસ્ટર જે બાળ અમારૂં, તેની ખબર નઇ,
વિલાયતીનું નામ ન મળે. હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
મેન્ચેસ્ટરો મુંજવણમાં પડશે; તેની કીંમત ન કાંઇ,
સહુકાર તો રાખે નહિં, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
ઇંગ્લાંડમાં અમને પાંચ ન મળે, હિંદમાં પચાસ સઇ,
આવવા જવાનું ભાડુ જુદુ, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
લેંકેશાયર તો બુમ પાડશે, ભુખે મરીએ અઈ,
સાચું જે ગ્રાહક અમારૂં, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
દલાલ તો સૌ એમ કહેશે, દલાલી કરશું નઇ,
ખાદી અમારે છે આબાદી, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
સાહેબ લોકોની કીંમત ઘટશે, આવશે જમાનો અઇ
રેલવાળા હડતાળ પાડેછે, હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
સાહેબ લોક તો એમ કહેવાયે પરદેશી તો કાંઇ
કૃપા કરીને આજ રાખો હિંદુસ્તાનના મઇ-હિંદમા
અમલદારી અમે કરશું નહિ ને નોકર તમારા થઇ
ગમે તેમ કરીને રાખો હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
ડાયરે જે ગુનો કીધો માફ માગીશું અંઇ
એકના પાપે વહાણુ અમારૂ ડુબાવશો ન ભઇ-હિંદમાં
એમ સાહેબ તો બુમ પાડશે જુલમ થયો અંઇ
બાબા મારાને કોઇ ન રમાડે હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં
પાણી ભરનારી બંધ કરશે પાણી ભરશું નઇ
પંટાવાળા રીસાઇ બેઠા હિંદુસ્તાનની મઇ-હિંદમાં

મોટરનો શોફર આજ ન આવ્યો આવશે ન પાછો અંઈ
હાય અમારે શું થવાનું હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
કારકુન તો કોઈ આવ્યા નથી આવશે ન પાછા કાંઈ
ટપાલ મારી બાકી રહેશે હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
ફર્સ્ટ સેકન્ડમાં જગા ન મળે રેલ કંપનીમાં કંઈ
થર્ડ કલાસમાં બેસવું પડશે હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
રસોઈ કરે કે ખાણુ રમાડુ ગમ ન પડે કંઈ
ભુખ્યા અમારે રહેવું પડશે હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
મકાનવાળા ખાલી કરાવશે ભાડે આપશે નઈ
તંબુ બાંધીને રહેવું પડશે હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
બ્રીટીશને અમે અરજ કેરીએ સ્વરાજ આપો અંઈ
નહિતર અમારે મરવું પડશે હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
ગમે તેમ કરી ગાંધી મનાવો વાત મેં સાચી કઈ
આવી અમારી આત્મકથા થશે હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
સાક્ષીમાં તો કેશવ કહે છે વાત મેં સાચી કઈ
લખાણુ મારૂં વધી ગયું છે હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં
સ્વપનુ મારૂ છે સાચુ વાત મેં સાચી કઈ
૧૯૩૫ ની સને હિંદુસ્તાનની મઈ-હિંદમાં

વીણા ૯ મી.

આઝાદીની તમન્ના.

સર જાવે તો જાવે. પણ આઝાદી ગર આવે,
જાન ફના હો જાવે, પણ આઝાદી ગર આવે.
જો આગે કદમ બડાયા, વો અબ નહિ હઠને વાલા;
જો યકિન હમને પાયા, વો કભી ન મીટને વાલા.
યે નોજુવાનકિ સેના, અબ નહિ રૂકને વાલી,
હમને ગરદન ઉંચી ઉઠાઈ, નહિં જુલ્મસે ઝુકને વાલી.
મંજુર હમે હે મરના, ચલ અપના સાજ સજાલે.
અબ બતાદે તાકાત તેરી, અબ હમ નહિ હઠને વાલે,
હમ લડેંગે મરતે મરતે, નહિ લડાઇ રૂકને વાલી,
મેદાન જાલીમકા ન હો ખાલી, જબ તક ન હો ખુશહાલી.

લેખકોને વિનંતી.

તમે જે કવિતાઓ મોકલો તે શાહિથી લખીને મોકલજો તેમજ તમારૂં આખુ નામ ઠેકાણું અમારી જાણમાટે લખજો કોઈપણ સંજોગોમાં તમારી ખુશી વગર તમારૂં નામ જાહેર નહિ થાય લખાણોમાં અઝલો, કવાલીયોને પહેલા સ્થાન આપવામાં આવશે.

મી૦ એન. એમ. ઠક્કર તમારૂં લખાણ બરાબર લખીને મોકલો તો છાપશું.

લી૦ તમારો,

કે. જી. શાહ.

જુની શાકપીઠ નળ પાસે–

જય સ્વદેશ વંદે માતરમ્ ઈસરાંજ

દેશની હાલત
અને
સ્વરાજનો ડંકો.

પ્રગટ કરી છપાવનાર—

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ
ઠે૦ હેરીમરોડ, દરબારગઢ સામે
ભાવનગર.

આવૃત્તિ ૧ લી — પ્રત ૩૦૦૦.
સંવત ૧૯૮૬ — સને ૧૯૩૦

કૃષ્ણ પ્રીં પ્રેસ મારકેટ ભાવનગર.

—: બે બોલ. :—

તે દયાળુ પરમાત્માની દયાથી આજે પૈસા સીરીઝનો પાંચમો અંક
નીકળે છે. દરેક વખતે બુમો પાડીને કેવું કે વેપારીયો જાહેર ખબરો
આપો ને ગ્રાહકો પોતાના મીત્રમંડળોમાં ફેલાવો કરો એવો પોકાર
દરેક વખતે કરવો નકામો છે. છેવટે જણાવું છું કે જ્યાં સુધી
મારામાં તાકાત હશે ત્યાં સુધી તમારી સેવા કરીશ આ અંક
પણ અજબ સંજોગોમાં નીકળે છે. મને આશા નહોતી કે અં
અંક નીકળશે કારણ કે ચાર અંકમાં ચાલીશ રૂપીયા નુકશાની
આવી છે તો હું નુકશાનીમાં કેવી રીતે પૈસા સીરીઝો ચાલુ
રાખુ છતાં કાંઈ અજબ ભાવના ને શ્રદ્ધાની સાથે ભાવનગરની
સેવા કરવા માગુ છુ. તો શું ? ભાવનગરની પ્રજા દર અઠવાડીયે
એક પૈસો આપીને મને ટકાવી નહિ શકે ? શીહોર પાલી
તાણામાં એજંટો બધાઈ ગયા છે તો નવા અંકો દર અઠવાડીયે
ત્યાંથી મલશે. મારી ભાવના સુંદર અને સચિત્ર અંકો આ
વાની છે. પણ તે ભાવના તમારા એક પૈસામાં સંતાયેલી છે.
તમે તમારા મીત્રોમાં ફેલાવો કરો તો હું સારી રીતે તમારી
સેવા કરવા બંધાયેલા છું. ટુંકામા તમારા એક પૈસાની મદદ
શીવ હું અગાડી કામ કરી શકું તેમ છું તો જરૂર પૈસ
સીરીઝના ગ્રાહકો થઈને મને મદદ કરશો. તા. ૧–૫–૩૦ શુ

ગઝલ.

શું સુતા છો સોડ તાણી, વીર સોરઠી જાગજો;
દેશ. કારણ પ્રાણ તજવા, અંગ આળસ ત્યાગજો-શું
નિજ દેશ કારણ જીંદગી, કીધી જેણે અર્પણ બધી;
તે શેઠ અમૃતલાલ પાછળ, ચાહેમ કરવા લાગજો-શું
અ પ્યા ભુખ્યાને અન્નને, તરસ્યા સંતોષ્યા જળ થકી;
ઘ સ પશુઓ માટે આપ્યા તે રૂણ મનમાં રાખજો-શું
કુદરત કોપી જ્યહરે ડુબાવી દેવા દેશને;
શેઠે કરી જે સહાય તેના બેય કદર ના થજો-શું
સપૂત સોરઠ દેશનો, કોઠારી પણ સાથે ગયો;
રસધારથી રસ બોળ કરતો, વીર મેઘાણી સંચર્યો-શું
તે માર્ગે જાવા બધા, વીર સોરઠી સજ્જ થાઓને;
ડંકો વગાડી દેશમાં દોડી પેસ-ા જાઓને.

શું સુતા છો સોડ તા
ધીરસિંહ બહેરાભાઇ ગો

ભાવનગરના એજન્ટ.
મગનલાલ કલ્યાણજી જુની શાકપીઠ

ગઝલ

સજીને શસ્ત્ર અહિંસાના, લહીને સત્યની સમશેર,
શરીને માતૃભૂમિ કાજ, વિજયને વરમાળ પહેરાવો.
તજીદો મોજ-શોખોને, લઇને રેંટીઓ રૂડો,
સુતર સરસ કાંતીને, વિજય ને વરમાળ પહેરાવો.
તજીને વસ્ત્ર પરદેશી, ધરી અંગે બધા ખાદી,
વધારી દેશની પ્રગતી, વિજયને વરમાળ પહેરાવો.
સરકારી નોકરી છોડી, હરીને દારીદ્ર દુઃખીયાના,
ભુખ્યાની ભુખને ભાંગી, વિજયને વરમાળ પહેરાવો.
બચાવો પ્રાણ દુઃખીયાના, વિસારી ભૂતના ભેદો,
નમાવી જુલ્મી જાલીમને, વિજયને વરમાળ પહેરાવો.
ધરી હિંમત હૈયામાં, કરી આમંત્રણ મૃત્યુને,
દઇ બળીદાન વીરોના, વિજયને વરમાળ પહેરાવો.
કહેછે "મહાત્મા ગાંધી," બનીને રાષ્ટ્રના ભક્તો,
અહિંસા સુત્રને વળગી, વિજયને વરમાળ પહેરાવો.
પુકારે જવાહિર જોશથી, સ્થાપી સામ્રાજ્ય શાન્તિનુ,
હસતા અને લડતા, વિજયને વરમાળ પહેરાવો.

લી. કે. એમ. દવે.

પરદેશી કાપડનો બહીષ્કાર. (ગઝલ)

અરે ઓ દેશના બંધુ, વિદેશી વસ્ત્ર છોડોને;
તમારા દેશને ખાતર, સ્વદેશી વસ્ત્ર પહેરોને.

કરોડો રૂપીઆ જાયે તમારાં શોખની ખાતર;
ઝડા મુળ કાઢવા તેને, સ્વદેશી વસ્ત્ર પહેરોને.

વખત આવ્યો વહી જાશે, ફરી નહીં આવશે પાછો;
તજી દઈ વસ્ત્ર પરદેશી સ્વદેશી વસ્ત્ર પહેરોને.

હજારો જેલમાં જાયે, તમારા હીતના માટે;
તજી દઈ વસ્ત્ર પરદેશી સ્વદેશી વસ્ત્ર પહેરોને.

વિદેશી વસ્ત્ર પહેરીને દગો નીજ દેશને દ્યો છો;
અરે વિદ્યાર્થી બંધુઓ, સ્વદેશી વસ્ત્ર પહેરોને.

લી૦ ધીરજલાલ નરસીદાસ.
ઠે૦ ગોગો ગેઇટ, ખાર્ડમાં,
ભાવનગર તા. ૨૬-૪-૩૦

જોઈએ છીએ.

આવી ચોપડીઓ, ગાયનો ગાઈને વેચી શકે તે ચાલાક ને હુશીયાર માણસો. લખો અગર મળોઃ—

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ.
ઠે૦ દેરીરોડ, દરબારગઢ સામે—ભાવનગ

—:: ગાંધી જન. ::—

ગાંધી જન તો તેને કહીએ, જે પીડ હિંદની જાણેરે;
દેશ કાર્યમાં રહે લીન તોયે, મન અભીમાન ન આણેરે. ૧
સકળ લોક શું મૈત્રી સાધે, નિંદા ન કરે કેનીરે;
જીવ્હા થકી અસત્ય ન બોલે, ધન ધન તેની કરણીરે. ૨
સમદ્રષ્ટિ યશ તૃષ્ણા ત્યાગી, કોમી ઐક્ય અનુરાગીરે;
વાચ કાર્ય મન રહે અહિંસક, પરધન દારા ત્યાગીરે ૩
જેલ ભીતિ વ્યાપે નહિ જેને, સત્યાગ્રહમાં શુરારે;
ખાદી કામશું તાળીરે લાગી, દલીત વર્ગના વીરોરે. ૪
અપરિગ્રહીને કપટ રહીત છે, કામ ક્રોધને ડામેરે;
ભણે વૈષ્ણવ એને પગલે પળતાં, સ્વરાજ્ય ને હિંદને પામેરે. ૫

જોઈએ છીએ.

આ પૈસા સીરીઝોમાં દેશ સેવા, સમાજ સેવાને લગતી ગઝલો, કવાલીઓ, ભજનો, કીર્તનો લખી શકે એવા સેવા ભાવી લેખકો જોઇએ છીએ. લખો અગર મળોઃ—

કેશવલાલ ગોકળદાસ

૩૦ હેરીસરોડ, દરબારગઢ સામે.

(દીનકે દયાળ તુમ્હી દુસરા ન કોઇ)–એ રાગ.

જય મહાત્મા ગાંધીજી, દીલ દેશદાઝ ધારી;
હિન્દના ઉદ્ધાર કાજ, જંગ માંડ્યો ભારી –ટેક૦
મુનશી, ખેર, નરીમાન, શેઠ ને કોઠારી;
જમનાદાસે તુચ્છગણી, વકીલાત પ્યારી –જય૦
સાદીક ને બળવંતરાય, ભેદને વિસારી;
જેલ જઇ દેશને થયા, બહુ આભારી.–જય૦
જમનાલાલ, ધારપુરે, દીલ્હીમા અનસારી;
દેશકાજ ભેખ ધર્યો, અંગ ખાદી ધારી.–જય૦
નહેરૂ સૂત જવાહીર, કોંગ્રેસાધિકારી,
રાજ્ય-ગુન્હેગાર ગણી, કરી ગિરફતારી.–જય૦
અંબાલાલે દેશકાજ, ભોગવી બીમારી;
ઠેર ઠેર સભા ભરી, પોલીસને ધિક્કારી.–જય૦
વિદેશી વસ્ત્રોનો ત્યાગ કરો, વસ્તી ને વેપારી;
દારૂ મહતર બંધ કરો, દેશ હિત ધારી –જય૦
અહિંસાને શાંતિથી, ફરજને સ્વીકારી;
કુચ કરો મર્દ બની, જીત છે તમારી –જય૦
મીઠા એકટ ભંગ કરી, રૈયતને ઉગારો;
ઘણું જીવો આ! "ગાંધી"જી,એ પ્રાર્થનાછે મારી.–જય૦

૨૪-૪-૩૦ } બનાવનાર.–ગાંધી લક્ષ્મીદાસ પુરૂષોત્તમદાસ.
ગોગા, ગેઇટ—ભાવનગર

"વિદેશી વસ્ત્ર છોડોને"

અરે ભારત તણા જાયા, જરા તો આંખ ખોલોને;
તમારા હિતની ખાતર, "વિદેશી વસ્ત્ર છોડોને."
નહિ ખીતા સિતમગરથી, નહિ અડકો વિદેશીને;
સ્થળે સ્થળ રેંટીયા કાંતી, "વિદેશી વસ્ત્ર છોડોને."
નહિ ડરતા તુરંગોથી, નડરતા તોપ બંદુકથી;
ભલે તલ્વાર લઇ તુટે, "વિદેશી વસ્ત્ર છોડોને."
ઘણા નેતા ગયા જેલે, ગણી તુચ્છનીજ મ્હેલોને;
કહે છે મ્હાતમા ગાંધી, "વિદેશી વસ્ત્ર છોડોને."
અરે, દારૂ તણા વ્યસની, મુકોને કેડલો એનો;
બધું ધન જાય પરદેશે, "વિદેશી વસ્ત્ર છોડોને."
વિદેશી વસ્ત્ર દારૂનું, પીકેટીંગ સહુ કરો ભાઇ;
સ્વદેશી વાપરી ખાદી, "વિદેશી વસ્ત્ર છોડોને."

લી०

૨૫-૪-૩૦ ગાંધી જયકીસનદાસ પુરૂષોત્તમદાસ.
ઉંમર ૧૧-વરસ.

દેશની હાલત.

શ્રી કૃષ્ણ પાલીપાલ	કાનપુર	૬ મહીના	સખ્ત કેદ
,, હરીહરનાથ શાસ્ત્રી	,,	,,	,,
,, બાલકૃષ્ણ શર્મા	મીરત	એક વરસ	,,
,, સ્વામી રામાનંદ	રાયબરેલી	૭ મહીના	,,
,, ભગવાન દયા	બુંદશાયર	,,	,,
,, શીતલ સહાય	રાયબરેલી	એક મહીનો	,,
,, દેશમુખ	,,	,,	,,
,, મોહસિવ	,,	,,	,,
,, ગોપાલકૃષ્ણ	,,	,,	,,
,, પો. ઇંદ્ર	દીલ્લી	૯ મહીના	,,
,, બરવે	રત્નાગીરી	૬ મહીના	,,
,, વિજયસીંહ પથિક	અજમેર	બે વરસ	,,
,, પ્રકાશમન	મદ્રાસ	એક વરસ	સાદી કેદ
,, નગેંદ્રનાથ સેન	કલકતા	એક વરસ	સખ્ત કેદ
,, ચેલપાતી	ગંતુર	૬ મહીના	સખ્ત કેદ
,, બાળગંગાધર ખેર	મુંબઇ	૧૩ મહીના	સખ્તકેદ
,, એસ. વી. ભદ્રે	સતારા	ત્રણ મહીના	સાદી કેદ
,, સ્વામી સીવાનંદ	,,	,,	,,
એન. કુલકર્ણી	,,	,,	,,
કાનજી કરમશી માસ્તર	મુંબઇ	૭ માસ	,,

દેશની દશા.

શ્રી નરસેરામ પોપટલાલ	મુંબઇ	૩ મહીના	સાદી કેદ
,, છોટાલાલ વ્યાસ	,,	૬ મહીના	,,
,, જસવંતલાલ મહેતા	,,	૯ મહીના	સખ્ત કેદ
,, ચીમનલાલ પોપટલાલ શા.	,,	,,	,,
,, મહાદેવ દેશાઈ	અમદાવાદ	છ મહીના	સાદી કેદ
,, કાન્તીલાલ	,,	,,	,,
,, ભગવત	નડીઆદ	૯ મહીના	સખ્ત કેદ
,, ઇશ્વરભાઈ	,,	,,	,,
,, ટી. વીશ્વનાથ	મદ્રાસ	છ મહીના	,,
,, પંડીત સીવદત રંગા	મુલતાન	દોઢ વરસ	,,
,, ચનત ચતરસીંગ	,,	,,	,,
,, કે. એમ. મુનશી	મુંબઇ	૮ મહીનાની	સાદી કેદ
,, પ્રો. ધારપુરે	,,	,,	,,
,, ગણપત દેશાઇ	,,	,,	,,
,, એસ. કે. પાટીલ	,,	,,	,,
,, જમનાદાસ માધવજી મહેતા	,,	,,	,,
,, સ્વામી આણંદ	,,	એક વરસ	સખ્ત કેદ
,, વાંદરેકર	,,	,,	,,

ધરપકડો—જુલ્મો સજાઓ ચાલુ છે.

૧૨

શહેરી જીવનની ભ્રષ્ટતા

(ગામડાનું જીવન કેટલું નિર્દોષ અને શહેરનું જીવન ચઢતાં તે અત્રે

સ્યેરમાં[1] એલા જાહ્ય માં[2] માંડણ, સ્યેરમાં એલા જાહ્ય માં
સ્યેરમાં જા તો ઝાઝું રોકાહ્ય માં[3] રે........માંડણીયા !
સ્યેરની હાંકડી[4] શેરીયું માડણ, સ્યેરની હાંકડી શેરીયું;
ઘોલકાં જેવાં ઘર ન્યાં ખોટી થાહ્ય માં રે........માંડણીયા !
બજારે ભૂંકણગાડીયું[5] ઘોડે, બજારે ભૂંકણગાડીયું;
જોતો જોતો હાલજે તું [6]કસરાહ્ય માં રે........માંડણીયા !
કંગલા[7] જેવાં માંનવી એનાં, કંગલાં જેવાં માંનવી;
હશે હડીયું[8] કાઢતાં ઇ ભટકાહ્ય માં[9] રે........માંડણીયા !
'સા'ના[10] રંગેડાં[11] ઉકળે ભૂંડાં, 'સા'નાં રંગેડાં ઉકળે;
આખા મલકનાં એઠાં ઇ પીવા જાહ્ય માં રે........માંડણીયા !
રાંધ્યાં ધાન વેસાય[12] સે ન્યાં તો, રાંધ્યાં ધાન વેસાશે;
કાસાં કોરાં[13] ખાઇ અનરવો[14] થાહ્ય માં રે........માંડણીયા !
પાણીનાં શીહા[15] વેસાય સે લાગઠ[16] પાણીના શીહા વેસાય સે;
ઇ રંગેલ ભાંભળા[17] પાણી મોને પાહ્ય માં રે........માંડણીયા !
સ્યેરનાં માંણલ પાંદડાં[18] સાવે, સ્યેરનાં માંણહ પાંદડાં;
તું ભુખ્યો તરહ્યો[19] એવા ડુસા ખાહ્યમાં રે........માંડણીયા !
દેલ ફતુરનો શાફરો ફાટયો સે, દેલ ફતુરનો શાફરો
ન્યાં નાગાં નાટક ચેટક જોવા જાહ્ય માં રે........માંડણીયા

ને ગ્રામ્યજીવનની શ્રેષ્ટતા.

હલું ભ્રષ્ટ છે તે દર્શાવનારૂં ભાવસૂચક એક કાવ્ય નજરે
ાપવામાં આવે છે.)

...ચેડકઢાં[20] ન્યાં દૂધ નથી ભાઇ, શ્યેડકઢાં ન્યાં દૂધડાં;
નઇ ઠય[21] મોરનાં આંહુ[22] જેવી સાહ્યમાં[23] રે.......માંડણીયા !
પાણીયે આખાં[24] નો મળે મીઠાં, પાણીયે આખાં નો મળે;
હંસે ભાંગેલ,[25] ભૂંગળે વે'તા[26] વાહમાં[27] રે.......માંડણીયા !
હંસે[28] વાળ્યો સે ઓટલો[29] દેહનો, હંસે વાળ્યો સે ઓટલો;
મોટા હંસા ભાળીને ગાંડા થાહ્ય માં રે.......માંડણીયા !
ધનધૂતાનો પાર નથી ન્યાં, ધન ધૂતાનો પાર નઈ;
મોટડે મીઠા ધૂતાથી[30] શેતરાહ્ય માં[31] રે માંડણીયા !
મેડીયું ઉપર મેડીયું ભાળી, મેડીયું ઉપર મેડીયું;
આનેહના[32] હિલોળા[33] તું ભૂલી જાહ્ય માં રે.......માંડણીયા !

("સૌરાષ્ટ્ર" તા. ૮-૮-૨૫-ના અંકમાં લખનાર:-ત્રિભુવન ગૌરીશંકર વ્યાસ)

---

૧ શહેરમાં, ૨ જમશ માં, ૩ રોકાઇશ માં, ૪ સાંકડી, ૫ મોટરો, ૬ કચરાઇશ માં, ૭ સત્વહીન. ૮ દીઠો, ૯ ભટકાઇશમાં, ૧૦ મહાનાં. ૧૧ ઢગલાં, ૧૨ વેચાય છે, ૧૩ ટાચાં-ઠોરાં, ૧૪ માંદો, ૧૫ સીસા, ૧૬ બધે ઠેકાણે. ૧૭ ખારાં-મોળાં, ૧૮ પાનગઢી, ૧૯ તરસ્યો, ૨૦ ધારોષ્ણ, ૨૧ ઠરીશ નહિ, ૨૨ આંસુ, ૨૩ છાશમાં, ૨૪ વગર વલોવાયાં-કુદરતી, ૨૫ સચાગી બનાવી નાખેલ, ૨૬ નળમાં વહેતાં, ૨૭ વહેલાણમાં, ૨૮ સંચે-યંત્રોએ. ૨૯. પાયમાલી, ૩૦ ધા ગ. ૩૧ છેતરાઇશમાં, ૩૨ નેસના, ૩૩ આનંદ-મજા.

સીતાજીના મહીનાના રાગ.

ક્હેનો સમજો સતીના ધર્મ વિચારી અંતરે,
તજો વસ્ત્ર વિદેશી તમામ જેથી સુખ સંચરે.
પડયા સાંસા ઘી દુધ અનાજ તણા આ દેશમાં
લાખો લક્ષ્મી ભારતની હાય ગઈ પરદેશમાં. ૧

ગાય માતાની હિંસા થાય કતલખાના મહી,
એવા ઘોર જુલમને પાપ જોવાય આંખે નહી.
ચડે ચરબીની ખેળ અપાર મારીને ઢોરને,
હાય એવા પાપી વસ્ત્ર પહેરો છો શે તમે. ૨

દયા લાવો જરા દીલમાય કારીગર કોડની,
રોજી ચલાવોને આપો સુખ દયાળુ શિરોમણી;
નિજ ભાડુને ભૂખ્યા રાખી બીજાને શું પોષશો,
દેશો પઇસા દારૂ માટીમાય કે આંખો ખોલશો. ૩

માટે ખાદી સજોને અંગ ભારતની દેવીઓ,
રાખો સતી સીતાનું નામ ભારતની દેવીઓ,
દુર કાઢો વિદેશી વસ્ત્ર સામું જોશો નહીં,
એ છે આપણા દેહનો મેલ નજર કરશો નહી. ૪

ખાદી પેદા કરવા કાજ સુતર તમે કાતજો,
રૂડા રેટીયો લાવીને આપ સતી સાચા બનો;
કાતો કાતોને મધુરા ગાન પ્રભુજીના ગીતડા,
કાતો કાતો તમે દિનરાત, ગાજો ગીત મીઠ

(હરીને ભજતાં લાજ જતા નથી જાણીરે એ રાગ.)

લુણ લુંટયે હવે કોઇની લાજ જતાં નથી જાણી રે,
જેને હઇડે સ્વદેશની દાઝ વદે સંત વાણી રે.
લુણ લટે જેને મહા સંત જગતગુરૂ ગાંધી રે,
તેને પુત્રે વાળ્યો દાટ ગાડું લુણ બાંધી રે.
ઠેક ઠેકાણે લુણની લુંટ કરી સહુ લોકે રે,
હવે ઘેર બેસી સરકાર રૂવે છે પોકે રે.
એણે પકડયા શ્રી દરબાર તલાટી ઝડપયા રે,
રવીશંકર, છોટાલાલ કોઠારી દંડાયા રે.
એણે ઉપાડયા શ્રી બ્રજનજ પુલચંદભાઇ પુરયા રે,
તોયે લોકો ડર્યા ન લગાર લેવા લુણ ઉડયા રે.
આવો લુણ લુંટવાનો લ્હાવો લવણ સહુ લુટો રે,
લુણ લુંટયે લુટે સરકાર લેવા લુણ છુટો રે.

જય સ્વદેશી   વંદે માતરમ   જય સ્વરાજ

દેશની દશા

અને

સ્વરાજ નોબત.

સંગ્રહ કરી છપાવનાર—

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ.

ઠે૦ હેરીસરોડ, દરબારગઢ સામે

ભાવનગર.

આવૃતિ ૧ લી   પ્રત ૩૦૦૦.

સંવત ૧૯૮૬   સને ૧૯૩૦

કૃષ્ણ પ્રી. પ્રેસ, ખારગેટ—ભાવનગર.

જય સ્વદેશી   વંદે માતરમ   જય સ્વરાજ

દેશની દશા

અને

સ્વરાજ નોબત.

સંગ્રહ કરી છપાવનાર—

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ.

ઠે૦ હેરીસરોડ, દરબારગઢ સામે

ભાવનગર.

આવૃતિ ૧ લી   પ્રત ૩૦૦૦.

સંવત ૧૯૮૬   સને ૧૯૩૦

કૃષ્ણ પ્રી. પ્રેસ, ખારગેટ–ભાવનગર.

પડતાં અંકો ખરીદીને દેશ સેવા-સમાજ સેવા કરશો દેશનો પ્રાણ યુવાનો છે-દેશનો રક્ષક યુવાનો છે-દેશને માટે મરનાર પણ યુવાનો છે અને દેશને ગુલામીમાંથી છોડાવનાર પણ યુવાનજ છે તો તમારી ફરજ છે કે પૈસા સીગીઝના બહાર પડતા દરેકે દરેક અંક ખરીદીને-દેશ સેવા-સમાજ સેવા કરો અને દેશને સ્વતંત્ર બનાવવાનો મંત્ર શીખો

તા ૭-૫-૩૦

લી૦ તમારો વિશ્વાસુ,

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ

ઠે૦ હેરીમરોડ, દરબારગઢ સામે—ભાવનગર.

ગઝલ.

અરે ઓ હિન્દના વાસી, વીદેશી વસ્ત્ર ત્યાગોને,
તમારા હિતની ખાતર, શરીરે ખાદી ધારોને.
તમારા દેશની દોલત, બધી પરદેશ વહી જાતી;
થયા બેહાલ ભારતના, તમે દીલમા વીચારોને.
જુઓ તમ દેશ બંધુઓ, અરે અન્ન વીણ ટળવળતા;
શરીરે વસ્ત્ર ના મળતા, જરી નયને નીહાળોને.
દુઃખીને સહાય કરવી તે, ફરજ છે સર્વ આર્યોની,
કરી બહીષ્કાર વીદેશીનો, વિજય કીર્તી ગજાવોને.

૫-૫-૩૦

લી૦ ગાંધી જયકિશનદાસ પુરૂષોત્તમદાસ
ઉમર ૧૧ વર્ષ
ઠે૦ ગોગો ગેટ—ભાવનગર.

—:: મારી સમજ ::—

મારી સમજ એવી છે કે મોત ક્યારે આવશે ? તે નક્કી નથી ? પણ મોત આવશે તે વાત ખરી છે. તો મોત પહેલાં જે કંઇ દેશ સેવા, સમાજ સેવા થાય તે કરી લેવી, એવી મારી સમજ છે. ને તેવા હેતુથી મેં ભાવનગરની પ્રજાની-સેવા કરવાના ઈરાદાથી પૈસા સીરીઝ ચાલુ કરી છે. ને આ પૈસા સીરીઝથી દેશ સેવા કરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. દરેક સમજુ વર્ગની ફરજ છે કે પોતે પોતાના બાળકોને દેશાભિમાની સાહિત્ય વંચાવે ને પોતાના બાળકોને દેશ સેવા—સમાજ સેવા કરતા શીખવાડે તે દરેકે દરેક માબાપોની ફરજ છે. ને તેના માટે આ ૬ ઠો અંક છે.

જો તમારા બાળકોને આવા દેશ સેવાના સાહિત્યનું શિક્ષણ નહિ આપો તો ભવિષ્યમાં તમારા બાળકો શ્રાપ આપે કે અમને અમારા માબાપોએ ગુલામી શિક્ષણ આપ્યું છે, એટલે હવે અમો શું કરીએ ? આવું ન બને તે પહેલાં દરેક માબાપો પૈસા સીરીઝના ગ્રાહક બનીને પોતાના ઉગતા યુવાન પુત્રોમાં આવા સાહિત્યથી દેશ ભક્તિ—સમાજ ભક્તિનાં બી જરૂર વાવશે.

——યુવાન મિત્રોને.——

તમારા ઉપર ભરૂંસો રાખીને—તમારી મદદથીજ દેશસેવા-સમાજ સેવા, કરવાનું બીડું મેં ઝડપ્યું છે. તો તમારી ફરજ તમારા નકામાં ખર્ચ ઘટાડીને દર અઠવાડીએ બહા-

દિવ્ય પ્રભાત.

લેખકઃ-હરિસિંહ રામસિંહ વૈદ્ય-ખારગેર, ભાવનગર.

ઉગ્યો આજે દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત,
અહિંસા મંત્ર મહાન ગાંધીનોઃ
શીખ્યાં નર. ને નાર,
દ્વેષ ભાવ ટળ્યો જગમાથી (૨)
ઉગ્યો તેથી દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.
સત્ય નિતિને પથે વિચર્યા,
ભારતના સંતાન;
ઐકય થયા સૌ આર્ય ભુમીમાં (૨)
ઉગ્યો તેથી દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.
સજ્જ થયાં સહુ સ્વદેશી વસ્ત્રે;
થયો વિદેશી બહીષ્કાર;
ચક્ર સુદર્શન ઘરઘર ચાલ્યા (૨)
ઉગ્યો તેથી દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.
શાન્ત અને સેવા પાઠોનો,
કર્યો હિન્દે અભ્યાસ.
यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते (૨)
ઉગ્યો તેથી દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.

સ્વરાજ નોબત.

લેખકઃ—હરિસિંહ રામસિંહ વૈદ્ય-ખારગેટ-ભાવનગર.

[મહીડાના દાણ અમે નહી દિએ રે લોલ —એ રાગ.]

ચાલો સાહેલી નોબત, ગડગડે રે લોલ;
રણશીશુ રણવીર પુકર્યું ગાંધીએરે લોલ—ચાલો૦
સન્નારીઓ વિરાંગના સમી બનોરે લોલ;
ગજવો ગરવી ગુજરાતનેરે લોલ—ચાલો૦

સાખી.

સેવા મંત્ર ફુંકી કરો, કાયરને બળવાન;
અહિંસા મંત્ર નિભાવજો, ભલે ગુમાવો જાન.
ઝંઝીરો ગુલામીની તોડજોરે લોલ;
સુત્ર સ્વતંત્રતના સાધવારે લોલ—ચાલો૦

સાખી.

આશા ભર્યા સુવાન દઇ, અઝુમતા રણ જંગ;
પાશવતા સામે ટકી, રાખ્યો રૂડો રંગ.
રણાંગણે રાષ્ટ ધ્વજ રોપાઓરે લોલ;
સમરસની દહાડી ઉજાવજોરે લોલ—ચાલો૦

દિવ્ય પ્રભાત.

લેખકઃ-હરિસિંહ રામસિંહ વૈદ્ય-ખારગેર, ભાવનગર.

ઉગ્યો આજે દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત,
અહિંસા મંત્ર મહાન ગાંધીનોઃ
શીખ્યાં નર ને નાર,
દ્વેષ ભાવ ટળ્યો જગમાથી (૨)
ઉગ્યો તેથી દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.
સત્ય નિતિને પથે વિચર્યા,
ભારતના સંતાન;
ઐકય થયા સૌ આર્ય ભુમીમાં (૨)
ઉગ્યો તેથી દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત
સજ્જ થયાં સહુ સ્વદેશી વસ્ત્રે;
થયો વિદેશી બહીષ્કાર;
ચક્ર સુદર્શન ઘરઘર ચાલ્યા (૨)
ઉગ્યો તેથી દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.
શાન્તિ અને સેવા પાઠોનો,
કર્યો હિન્દે અભ્યાસ.
यत्र नार्यस्तु पूज्यन्ते (२)
ઉગ્યો તેથી દિવ્ય પ્રભાત દિવ્ય પ્રભાત.

વિજય—નિશાન.

ગઝલ-કવ્વાલી.

અમે સાં હિંદના યોગી, ધરીશું ધ્યાન ભારતનું;
ઉઠાવી ધર્મ-ધ્વજ કરમાં, કરીશું ગાન ભારતનું.
વિદેશી વસ્ત્રની હોળી, અમારે ખાદીની ઝોળી;
જમાવી સંતની ટોળી, ભજનમાં ભાન ભારતનું.
ગયું જે, જે હતું નબળું, રહ્યું તે સૌ થયું સબળું;
અમારા દેશમાં સઘળું, સ્વિકાર્યું જ્ઞાન ભારતનું.
ત્યજી છે લોકની લજ્જા, ત્યજી છે શાન્ત સુખ સજ્જા;
અમારા માંસ કે મજ્જા, બધું કુરબાન ભારતનું.
નથી કંઇ માનની ઇચ્છા, નથી અપમાનની પરવા;
વિદેશી વસ્ત્રને વજવા, ચહ્યું સન્માન ભારતનું.
હૃદયમાં પ્રેમ લય લાગી, સમાધી લક્ષમાં લાગી;
અમે ત્યાગી વિરાગીએ, લગાવ્યું ધ્યાન ભારતનું.
નસોમાં રકમ ભારતનું, સ્વરોમાં તાન ભારતનું;
મુખે બસ ગાન ભારતનું, શરીરમાં અન્ન ભારતનું.
અમારા જન્મનું સાર્થક, અમારા મોક્ષની સીડી;
અમારા દેશને માટે, બધું છે લોહી ભારતનું.
અમારો ધર્મ-ધ્વજ આજે, બધે આકાશમાં ગાજે;
હૃદય આનંદ છે આજે, વિજય-નિશાન ભારતનું.

.. ભાણુલાલ ઝવેરીલાલ. શેરડીપીઠ ડેલો-ભાવન

સ્વાર્થ સાથે પરમાર્થ.

કર ભલા હોગા ભલા. નેકીકા બદલા નેક હે.

લોકો કહે છે કે નશીબ આડુ પાંદડુ છે.

તમે સમજો છો કે તે પાંદડુ કયું ?

હવે તમોને સમજાવું.

લોટરીની ટીકીટો ખરીદો ને તમારા નશીબ આડુ જે પાંદડુ છે તેને દુર કરીને સુખી થાવ તેના માટે મારી પાસે નીચે મુજબ કીંમતની લોટરીની ટીકીટો છે.

ભાવનગર ગૌશાળા ઇનામી ફંડની ટીકીટ રૂા. ૧

૨૯–૬–૩૦ ના રોજ ઈનામ બહાર પડશે.

તીચીનાપલ્લીની ગ્રાન્ડ રેફલની ટીકીટ રૂા. ૦–૪–૦

૧–૬–૩૨ ના રોજ ઈનામ નીકળશે.

વાંસદા ધરમપુરની લોટરીની ટીકીટ કીંમત રૂા. ૧–૦–૦

૧૫–૬–૩૦ ના રોજ ઇનામ નીકળશે.

ડરબી સ્વીપની ટીકીટની કીંમત રૂા. ૧૦–૦ ૦

૪–૬–૩૦ ના રોજ ઇનામ નીકળશે.

મળવાનું ઠેકાણું:—

જીવણલાલ મોહનલાલ

ઠે૦ ભગાનાતળાવમાં ભીખા ઠક્કરની શેરીમાં,

મહેતા રતીલાલ દુલભજીના ઘરમાં

ભાવનગર.

: : દેશની દશા.

શ્રી ભોપટકર	કલ્યાણ	છ મહીના સાદી કેદ
,, હરીભાઉ જોશી	પનવેલ	છ મહીના સખ્ત કેદ
,, સુમંત	,,	ત્રણ મહીના સાદી કેદ
,, ડા. સાવરકર	થાણા	સાત મહીના સાદી કેદ
,, અમરેન્દ્રનાથ ચેતરજી	કલકત્તા	એક વરસ સખ્ત કેદ
,, ગુપ્તા	,,	,, ,,
,, જીતેન્દ્ર મીત્ર	,,	,, ,,
,, કનૈયાલાલ ગુંગલી	,,	,, ,,
,, મની ગોપાલ	ખુલના	,, ,,
,, રામચરણ	બાગલકોટ	છ મહીના સાદી કેદ
,, વેરટ ક્રીષ્ણા	મદ્રાસ	એક વરસ સાદી કેદ
,, એલ ચૌધરી	,,	,, ,,
,, ઠાકર	ધુલીયા	આઠ મહીના સખ્ત કેદ
,, કે. એસ. દેઓર	,,	,, ,,
,, રંગીલાલ	,,	,, ,,
,, કલ્યાણજી	,,	ચાર મહીના ,,
,, બામરેન	,,	,, ,,
,, ઝવેરચંદ મેઘાણી	ધંધુકા	બે વરસ સાદી કેદ
,, કાકા કાલેલકર	બોરસદ	છ મહીના સાદી કેદ

ધડપકડો–જુલ્મો–સજાઓ ચાલુ છે.

સુચના

દર અઠવાડીયે પૈસા સીરીઝોના નવા અંકો નીકળે છે તેમા દેશ સેવા સમાજ સેવાને લગતી ગઝલો કવાલીયો ભજનો કિર્તનો વીગેરેનો સમાવેશ છે.

ભાવનગરની પ્રજા બાર આના વાર્ષીક લવાજમ ભરીને તેનું નામ નોંધાવે એટલે વરસના ૬૦ અંકો તેને મળશે.

બહારગામ વાળાને પોસ્ટેજ મોંઘું પડશે માટે તેને ઓછામાં ઓછી દર અઠવાડીયે છ કોપી મંગાવવી જોઇએ ને તે હીસાબે તે વાર્ષીક લવાજમ સાડાચાર રૂપીયાનો મનીઓર્ડર કરવો તો તેને ઘેર બેઠા અમારા ખરચે દર અઠવાડીએ છ કોપી મળશે.

સો કોપી સામટી લેનાર માટે સવા રૂપીયો ભાવ છે પણ બહાર ગામનું પારસલ ખરચ લેનારના માથે છે પણ જો તે છસો કોપી સામટી મંગાવશે તો તેને અમારા ખરચે ગમે તે સ્ટેશનની ડીલેવરી આપશું કોપીયો મંગાવનારે મનીઓર્ડર કરવો. વી. પી. કરવામાં આવશે નહીં.

અમારા એજંન્ટો—

ગાંધી લક્ષમીદાસ પુરૂષોતમદાસ ગોઘાના દરવાજે-ભાવનગર

ટોપીવાળા શા. હરજીવનદાસ ત્રીકમજી-પાલીતાણા

અમારૂં ઠેકાણું:—

કેશવલાલ ગોકળદાસ શાહ.

ઠે૦ હેરીસ રોડ, દરબારગઢ સામે—**ભાવનગર.**

રજપુતોનું રણગીત

[રણના રણસીંગા વાગીઆ—એ રાગ.]

રાજપુત વીરો જાગજોરે, કરે સ્વદેશ સાદ (૨)
સત્યનો આગ્રહ રાખવા, નિત્ય લગાડો નાદ–રાગ સિંધુડા થાય છે
સ્વયં સેવક થાઓ સુણદારે, સજી સેવાનો સાજ (૨)
પ્રજાની સાથ મળો પ્રમથી, કરો ભારતનું કાજ–રાગ સિંધુડા થાય છે
વ્યસનથી રહી વેગળારે, ધર્મ ધારીને ચીત્ત (૨)
અંદરનો કુસંપ કાઢવા, રાખો ભાઇઓમાં પ્રીત–રાગ સિંધુડા થાય છે
હાક પડી છેશૂરા સાથ મારે, જાવા જુદ્ધે સૌ વીર (૨)
દેશના દુ:ખને વામવા, સાથે ચાલો રણધીર–રાગ સિંધુડા થાય છે
દેશ રીબાએ દુ:ખમાંરે, ચીતે શાંતિ ન હોય (૨)
એકતાનો યજ્ઞ આરંભવા, પાછા હટશો ન કોય–રાગ સિંધુડા થાય
ચડ્યા સંગ્રામે જે ઘડીરે, પાછો પગ ન ભરાય (૨)
રીત એવી રજપૂતની, નવ ચુકો જરાય–રાગ સિંધુડા થાય છે
પડો મેદાને મહારથીરે, કરવા ભારતની સેવ (૨)
ધીરજ ઢાલને ધારીને, રાખો ટેકની ટેવ–રાગ સિંધુડા થાય છે
સત્યની સમશીર બાધજોરે, બુદ્ધિ બખ્તર દ્યો ધાર (૨)
કર્મ કેશરીઆ પહેરજો, કરવા ભારત ઉદ્ધાર–રાગ સિંધુડા થાય છે
ગુણની ગજાવો ગર્જનારે, દાન ઘોડે સવાર (૨)
અભેદ ભાલા ખોભળે, જસ જમૈયા કટાર–રાગ સિંધુડા
...ાયો સહુ મળી સાથમારે, ભુલો અંદરના ભેદ–(૨)

પૂર્વજોને પગલે ચાલવા, વદે પુરાણો:વેદ—રાગ સિંધુડા થાયછે
રજ્જોડીને વીનવેર, કરવા ભારતની વ્હાર (૨)
અરજ સુણોને ધીરની, વેલો કરોને ઉદ્ધાર—રાગ સિંધુડા થાયછે.

ધીરસિંહ વ્હેરાભાઈ ગોહીલ.

વિરો હિંદ માતાના છો બાળ તમે !

(મેરે મૌલા બુલાલે મદીને મુજે) એ રાગ.

વીરો હિંદ માતાના છો બાળ તમે (૨)
કરો શીઘ્ર વિચાર હીંદ દેશનો તમે (૨) વીરો૦
હિંદમાં દુશ્મન પ્રબળ થઈ જુલ્મ જે સમયે થતો
જે સમે શીવરાજની શમશેરથી અરિ ધ્રુજતો
શાને ભુલ્યા એ હીંદનો પ્રતાપ તમે (૨) વીરો૦
શીર નમ્યું નહી શત્રુને કદી ટેક વીર પ્રતાપની
દેશ કાજે કોઇદી પરવા કરી નહી પ્રાણની
વીરો યાદ કરો એ પ્રતાપ તમે (૨) વીરો૦
શત્રુ સાથે બાથ ભીડી વીર દુર્ગાદાસની
વિશ્વમાં વ્યાપી રહી કીર્તિ ગુરૂ ગોવિંદની
કરો કંઇ કંઇ વિચાર યુવાનો તમે (૨) વીરો૦
કર્મમાં અધિકાર રાખી ફળ અપેક્ષા મા કરો
પ્રાપ્ત થાશે નિશ્ચયે યશ યત્ન સત્વર આદરો
ઉઠો ઉઠો ઓ ભારત વીર તમે (૨) વીરો૦

અમરકીર્તિ

જ્યારે આપણા રાજા ઉપર–દેશ ઉપર હલ્લો કરવાને સમુદ્રના મોજાની જેમ ઘુઘવાટા કરતા લશ્કર સહિત દુશ્મન ચાલ્યો આવતો હોય તો રાજાના પડખે ઉભા દેશસેવા કરવા ઉત્સુક બનીશું.

આપણા શરીરનો (વીર્યરૂપી) રાજાનું બળ ઘટી ગયું હોય અને નબળાઇ તથા અશકિતરૂપ દુશ્મનો દેહરૂપી દેશના દરેકે દરેક ભાગમાં ફરી પોતાની નબળાઇ તથા અશકિતરૂપ સત્તાનો ઉપયોગ કરી (યુવાન દેહ રૂપ કિલ્લાને પોતાની સત્તાથી હચમચાવી જર્જરીત (વૃદ્ધ) બનાવી મૂકે છે.

તો આવતાં દુશ્મનોને અટકાવવા દારૂગોળારૂપી **"વિગોરોન"** થી આપણા દેહરૂપી કિલ્લાના રાજા (વીર્ય) ને બળવાન બનાવી નબળાઇ અને અશકિતરૂપ દુશ્મનને હાંકી કાઢી આજે અમરકીર્તી પ્રાપ્ત કરો.

૩૨ ગોળીની ડબીનો રૂ. ૧) અને પોસ્ટેજના ચાર આના મળી રૂ. ૧–૪–૦ મનીઓર્ડર આજેજ મેસર્સ વિઠ્ઠલદાસ એન ઠક્કરની કુંપની હેરીસ રોડ–દરબારગઢ સામે–ભાવનગર. ના સરનામે કરો:—

લી. તમારો વિશ્વાસુ,

વી. એન. ઠક્કર.

ગાંધીજીની હાકલ

સરકારની સામે, માંડયા મીઠાના અમે મોરચા—એ રાગ

ગાંધી બાપુએ, હાકલ પાડી છે શુરા જાગજો,
સ્વરાજ્ય માટે થાઓ સહુ તૈયારરે—ગાંધી.
છોને બંદુક તોપ વાપરે
સામી છાતીએ, ઉભા રહી, જીલનારરે—ગાંધી.
પુરે સરકાર ભલે જેલમાં
અહિંસા ને શાંતિ નહી ચુકનારરે—ગાંધી.
વળગી રહેશું અમારી ટેકને
કોઇ સંજોગોમાં નિશ્ચય ન ફરનારરે—ગાંધી.
ખાદી શરીરે અમે ધારીશું
સ્વરાજ્ય માટે જીવન છે કુરબાનરે—ગાંધી.
જકડયા ગુલામી તણી બેડીએ
રૈયત ઉપર નાખ્યા કર અપારરે—ગાંધી.
હિંસાથી દુર એવુ સ્થાન છે
બ્રિટીશ રાજ્યે કતલો કરી હજારરે—ગાંધી.
પૈસો જાયે પરદેશમાં
વિદેશી વસ્ત્રો ને દારૂનો કરજો ત્યાગરે—ગાંધી.
માનો વચન "ગાંધી"જી તણું
સ્વતંત્રતાને જરી ન લાગશે વારરે—ગાંધી.

૧-૫-૩૦ ગાંધી લક્ષ્મીદાસ પુરૂષોત્તમદાસ

નહેરૂ અને ગાંધીજી (રાગ ગઝલ).

અમે વ્યંજન બધા જોયા, નજરે ગગ્ગા પરે સાંધી;
સ્વદેશી કાર્યમાં સ્નેહે, શુરા છે નહેરૂ અને ગાંધી.
અમારા આભ મંડળમાં, સીતારા બે પ્રકાશે છે;
સદા પરમાર્થ કરવામાં, પૂરા છે નહેરૂ અને ગાંધી.
લડાઇ સત્યની લડતા, અમારા લાભ સાચવવા;
અમારી હિંદ ભુમીના, હીરા છે નહેરૂ અને ગાંધી
ડગે ના એક પણ ડગલું, નહી હીમત કદી હારે;
સહન સૌ કષ્ટ કરવામા, ધીરા છે નહેરૂ અને ગાંધી.
ઘણું જીવો અહા બન્ને, હિતેચ્છુ હિંદના પ્યારા;
મીઠાના કર કાઢવામા વીરા છે નહેરૂ અને ગાંધી.

દઃ ધીરજલાલ નરસીદાસ.
ઠે૦ દાણાપીઠ—ભાવનગર.

તા. ૨૬–૪–૩૦

— ગાંધીજીના છેલ્લા સમાચાર. —

હિન્દી સરકારે સને ૧૮૨૭ ના રેગ્યુલેશન ૨૫ ના આધારે એક ખાસ ફરમાન કાઢીને મહાત્માજીને પકડીને યરોડાની અચોક્કસ જેલમા અચોક્કસ મુદત માટે ગીરફતાર કર્યાછે.

તા. ૪–૫–૩૦ ની મધરાતે પોણુ વાગે ડીસ્ટીક મેજીસ્ટ્રેટ ડીસ્ટીક પોલીસ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ ૨૦ પોલીસનુ ટોળું લઈને જલાલપુરથી રવાના થયા તે વખતે મહાત્માજી કરાડી ગામના પાદરે એક ઝુંપડામા સુતા હતા ત્યાં પોલીસો મધરાતે આવી પહોચ્યા.

વારંટ.

મી० એમ. કે ગાધીએ આદરેલી પ્રવૃત્તિઓ તરફ સરકાર ભયની નજરે જોતી હોવાથી તેઓ ફરમાવે છે કે ગાધીને સને ૧૮૨૭ના રેગ્યુલશન ૨૫.ના આધારે પકડવાં સરકારની ઇચ્છા હશે ત્યા સુધી તેને જેલ લાગવવી....... આ વારંટ ઉપર મુંબઈ સરકારની સહી છે તે પછી તાબડતોબ મહાત્મા ગાંધીને યરોડા જેલમા લઇ જવાના આવ્યા છે. હવે તેમની જગ્યાએ અબ્બાસ તૈયબજી આવી ગયા છે.

લોહીનો ઇતિહાસ

અહીંસા મંત્રથી સરકારમાં સાંધા ધ્રુજાવી દો,
મરે છે હીન્દીઓ મુક્તિને કાજે એ બતાવી દો.

પ્રકાશક:
∴ ચુ. આર. દવે. ∴
કાળુપુર કડીયાપોળ સામે—અમદાવાદ.

શ્રી સુર્યોદય પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ
મામુનાયકની પોળ—અમદાવાદ.

લોહીનો ઇતીહાસ

લેખકઃશ્રીમાન નોઈતમકાન્ત જે. સાહિત્ય વિલાસી.

આપણાં આંસુ એટલે બીજાનો આનંદ આપણું લોહી એટલે બીજાનું શરબતઃ આપણો કરૂણા જનક આર્તનાદ એટલે બીજાનો દ્રશ્ય નાટક! આપણે એટલે હીંદુસ્થાનનાઃ બીજાઓ એટલે આજના ઉન્મત ઈંગ્લાંડના! આપણી નિર્દોષ લડાઇ જીવ ઘાતક પશુવાદથી સદાય દુર રહેનારી! આપણો રાષ્ટ્રધ્વજ સહન શીલતા અને સ્વાર્પણનો!

કાળચક્રનો કાતિલ સપાટો

૧૮૫૭નો બળવો એ નામથી અંગ્રેજોએ ઓળખાવેલું હિન્દીઓનું પહેલું યુધ્ધ હિંસા માટે હિંસક હતું રક્ત રેડયાં તેટલા શોધી શોધીને ચુસાયા! બળવાન ગણાતા બ્રિટશ સામ્રાજ્ય પાડા પડતીનાં સાથેજ જડ મુળથી ઉખડી ન જાય તેવું ડહાપણ અંગ્રેજ બચ્ચાઓને સુઝેલું એટલે કોઈપણ રીતે હિન્દને લાલચમાં લપટાવવાનો અજબ પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હોય તેનો જીવતો જાગતો દાખલો તે મહારાણી વીકટોરીયાનો ઢંઢેરો.

ઢંઢેરો આશાઓથી ભરપુર હતો. આજે હિંન્દીઓને પુરેપુરી ખબર પડે છે કે શરૂઆતથીજ સોનેરી જાળ હતી આશાઓ નહિ પણ લાલચના લાલ રંગથી રંગાયેલા હવાઈ મિનારઓ હતા. અમારા ભોળા બિરાદરો માત્ર ભોળપણથી ભરેલા નહી પણ અજ્ઞાનતાના આગારમાં ડુબેલા હતા, એનો લાભ પોતાને ઈન્સાફી મનાવતી સરકારે સંપુર્ણ રીતે લીધો. જાહેર ઢંઢેરાના વાકયો સર્વને અમ્રતથી ભરેલા દેખાયા પણ પાછળથી એમાંથી ઝહેર જેવી હવા નીકળવા લાગી અમારા ભાઈ બ્હેનોએ બ્રિટનની સરકાર સામે હજી સુધી દગલબાજી કરીજ નથી. અનેક હકકો અમને સ્વાધિન કરવાનું કહયા છતાં અંગુઠો બતાવનારી

સરકાર તરફ હજીપણ માનની નજરથીજ જોવાય છે પણ સરકારને અમારી લાગણીની બીલકુલ કીંમત નથી સરકાર એટલી હદ સુધીની કરપીણ તો કોઈ કાળે ન હોય કે જે હિન્દીઓનું હાડકે હાડકુ ચુસવામાં આનંદ માને.

જગતપરનો અશાંતિ યુગ

આખી દુનીયા જ્યારે પ્રાણ ભુખી થયેલી હતી વિલિયમ કઇઝરે જ્યારે બ્રિટીશ બહાદુરને ઘડીના છઠ્ઠા ભાગમા જમીનદોસ્ત કરવાના હવાઇ વિચાર કર્યા હતા. જે મહા યુદ્ધમા બેલ્જીઅમના અડગ કિલ્લાઓના કાંગરા ભાંગી નાખવામાં આવ્યા હતા અને જ્યારે જર્મનીને દરિયાના ઉંડા જળમા ડુબાવા દેવાના વિચારો થયા કરતા હતા આ વખતે કટોકટીને પ્રસંગે જે હિન્દુસ્થાને ફંડો કરી કરીને સરકારને શરીર, મન અને અપાય તેટલુ ધન આપી મદદ કરી હતી તેનો બદલો સરકાર આજે આપણને કેવી રીતે આપે છે. એ સઉ કોઇ જોઈ શકે છે લોહીના તરસ્યા થયેલા અંગ્રેજોએ હિન્દના પાણી પીધા તેથી રાજભક્તિના બદલામાં સરકાર આપણને હજી પણ કઇક વિચિત્ર બક્ષિસ આપશે. જે કોઈપણ પરાધિન દેશને નહી મળી હોય!

જલીઆનવાળા બાગ ફરીથી થાય તો!

જુનું તે કેટલુ સંભારીએ સરકારે આપણને બહુ સં-

ભાળ્યા હિન્દીઓની લાગણી તેને ઈશ્વિર પણ અધિક હશે. માબાપ પોતાના સંતાનો તરફ જે પ્યાર નથી ધરાવતા એવો પ્યાર સરકારને હિન્દ માટે હોય એમાં શી નવાઈ કોણ કહે છે કે બ્રિટીશ બહાદુર કઠોર અને શયતાન છે! સરકાર પર આક્ષેપ મુકનારને સાચા શી રીતે માનવા!

સરકાર આપણું રક્ષણ કરે છે. આપણા પર માયા રાખે છે. આંપણને લાડ લડાવે છે, આપણા બિરાદરો જે તોફાન કરે છે. તો તેને સજા પણ કરે છે. સરકારે હિન્દીઓ માટે તો એક સરખા કાયદા ઘડયા છે. હિન્દુ મુસલમાનોને એક થઇ જવાનું કહે છે. કોમ્યુનીઅલ પાર્ટી તરફ વિચીત્ર ભાવ બતાવે છે? હુલ્લડ ન થાય તે માટે કરફ્યુ ઓર્ડરો બહાર પડાવે છે છતાય કોઈ વખત હુલ્લડ થઈ જાય છે. તો તેમાં વાંક હુલ્લડખોરોનો? હીન્દીઓને સુખ. શાંતિ; લાભ અને સુંદર પરિણામ આપી દેતાં સર્વથી ભલી સરકાર બીલકુલ અચકાતી નથી. હિન્દીઓને તેઓ પોતાનો વીલાયતી એશઆરામ બની શકે તેટલા પ્રયત્ને પુરો પાડે છે છતાં આપણા લોકો સમજતા નથી અને આગેવાનોનો મોટો ભાગ સરકારને ખાલીજ વગોવે છે, આટલું છતાં પણ રહમદીલ સરકાર આગેવાનોને જેલની સજાજ કરે છે, કાળે પાણીએ મોકલતી નથી.

ઉપર બતાવ્યા પ્રમાણે સદગુણ સંપન્ન સરકારે ભલે આપણા પર ગમે તેટલા ઉપકારો કર્યા હોય! પણ જલીયાનવાળા બાગ જેવો, મહાન ઉપકાર તો હજી પણ ભુલાતો નથી.

અમારા ભાઇ બ્હેનો કહે છે કે ગ્રેટ વોર વખતે સરકારે બદલો વાળવાનું સ્વરાજ્ય આપવાનું વચન આપેલું આ વાત ખરી છે સરકારે આપણને અમૃતસરની બજારમાં પેલા ડાયર સાહેબ મારફત ઓછો બદલો આપ્યો છે કે હજી બદલો! બદલો કર્યાજ કરવું શું હિન્દીઓને હજી બદલો જોઇએ છીએ! શું હિન્દીઓ હજી પણ આશામાં રહેવા માગે છે અને શું સરકાર બહાદુર પાસે બીજો જલિયાનવાલા માગે છે?

સરકાર હવે જલિયાનવાલા ફરીથી માંડવા પણ તઈયાર નથી તેને ફુરસદ નહી હોય!

શા માટે ન મરવું.

જો આટલું જાણતા હો અને જો દેખાતું હોય કે વગર મોતે આમ પણ મરીએ છીએ. મ્હોત નથી. ગાગના તોપના પરાતે આવે છે. સરકારે આપણી એવી પરિસ્થીતિ કરી મુકી છે. કે હવે આપણે હિન્દમાં મૃત્યુ યુગ સ્થાપીને સ્વરાજ માટે સહન કરવું પડશે, કોને ખબર?

હીન્દુઓને

જે માતથી જન્મ્યા તમે તે માતને ભુલી ગયા
બ્રીટીશ કેરા રાજ્યમાં, તમ માતને ભુલી ગયા
કોલ આપ્યો ઉદર મહી, તે ઇસને ભુલી ગયા
ધર્મ માતૃ સેવા તણો. તેને તમે ભુલી ગયા
ધીક્કાર છે આ દેશ દ્રોહી. કાયદો ભુલી ગયા
વકીલ બારીસ્ટર કે જજ થયા, તેથી શું બંધુઓને ભુલી ગયા
પૈસા તણાઓ લોભીઓ, પાણી મહી બુડી મરો
જો હોય લાગણી દેશની તો, રાજાના આ ભરો
ધન્ય છે તે વીરને જે, દેશને માટે ગયા
તે જેલ નહી પણ મહેલ સમ. સુખે માની રહ્યા
અહિંસા તણી તલવારથી, સરકાર પણ ધ્રુજી રહી
શુ કરૂ એ હીન્દ માટે, સુઝ મને પડતી નથી
દરીયા તણું પાણી ભરો. બીન જકાત મીઠુ કરો
પરદેશી વસ્તુંઓ તજી; આ હીન્દને ઉજવળ કરો
જયકાર થાઓ ગાંધીજીનો હર્ષ ઉર આગળ ધરો
જે માતથી જન્મયા તમો; તે માતને પણ યાદ કરો

જનાર્દન પ્રભાસ્કર.

ગુર્જર વીર ? ગુર્જર વીર
પહેરી હવે કેસરીવા ચીર

જો તેડે છે ભારત માત
મીટ માડીને જગ જુએ છે શું કરશે આને ગુજરાત
ગુર્જર વીર ? ગુર્જર વીર
બલીદાન માટે યુવક કેવાં
અગળા એ સુવીર અરપ્યા, સતીન જતીન અને સુભાસ
ગુર્જરીના રણબંકા યુવકો તમપર ભારત કેરીઆશ
ગુર્જર વીર ? ગુર્જર વીર
હાક પડીને જાગો વીર
ઉછળે દરીયા કેરાં નીર
જો ગુંદાવે છે સાગર ઘોર
ધર્મ યુધ્ધમાં એ આમત્રે
સૌને બનવા "મીઠા" ચોર
ગુર્જર વીર? ગુર્જર વીર
જનમ્યો ફરી, ભારતમાં યુધ્ધ
ને હથીયાર વીનાનું યુધ્ધ
માંડયુ સ્વતંત્રતાને કાજ, સત્ય અહિંસાને સંયમથી
એને કરવું હાથ સ્વરાજ સુરા થઇ જાઓ તૈયાર
વાગ્યાં રણશીંગા જો દ્વાર બળગો સ્વતંત્રાને કામ
ગુમાવશો અણમોલીત હેલો રહેશો હર હમેશ ગુલામ
ગુર્જર વીર ? ગુર્જર વીર

ધારાસણાનું ધર્મયુદ્ધ

યાને

બ્રીટીશનું લાઠી રાજ.

ધારાસણાની ધાડ જોઇ, ધ્રુજી ઉઠી સરકાર;
નાક કપાતું જોઇ છેવટ, કીધા અત્યાચાર.

સંગ્રહ કર્તા,

યુ. આર. દવે.

ઠે૦ કાળુપુર કડીયા પોળ સામે—અમદાવાદ.

કીંમત ત્રણ પાઇ.

સુબોધ પ્રેસ, રીચીરોડ—અમદાવાદ.

ચાલો લુંટવાજી ચાલો લુંટવાજી
મીઠું લુંટવાજી
બંદુકડી સ્હામે ધરી ઉભી નીર્લજ સરકાર
સાચા સત્યાગ્રહી વિરાને કયાં તેની દરકાર
મીઠું લુંટવાજી.
સત્યાગ્રહી ઉપર ચલાવે ડંડાનો તે કહેર
દિવસ ભરાયા પરદેશીના કીલે છેવટ લહેર
મીઠું લુંટવાજી.
ખોબેખોબા ભરીને સબરસ કરો કાયદો ભંગ
છે ઉલ્લાસ આઝાદીમાં સદા ધરો ઉમંગ
મીઠું લુંટવાજી.
ધારાસણાની ધાડ જોઈ ધરૂજી ઉઠી સરકાર
નાક કપાતું જોઇ છેવટ કીધા અત્યાચાર
મીઠું લુંટવાજી.
ડંડા ખાઈ ધર્મ ગણીને નીર્દય મારે માર
સુધરેલી એવી સત્તાપર હોજો કંઈ ફીટકાર
મીઠું લુંટવાજી
આઝાદીના જંગ જામ્યા હો શુરા તૈયાર
કયાં તો મુક્તિ કયાં મૃત્યુ કરને બેરો પાર
મીઠું લુંટવાજી.
રચનાર,
બદરી એસ. કાચવાળા.

ધારાસણાનું ધર્મયુદ્ધ

∵ યાને ∵

બ્રીટીશનું લાઠી રાજ.

(રાગ—હરીગીત.)

જુલ્મી આ સરકાર જુલ્મો, દીન પ્રતિદીન આદરે;
રાંકડી રઇયત બીચારી, જુલ્મી કર કયાંથી ભરે,
જે ઇશ્વરે બક્ષીસ દીધી; જેથી જનો સહુ વાપરે
એ રોજની વપરાશપર; સરકાર જુલમો આદરે,
હીંદી બનાવે જો નીમક, સરકારને ના ફાંયદો.
ઇશ્વરતણી બક્ષીસપર, સરકારી જુલ્મી કાયદો
ચુસી લીધાં ને હીંદીને, ના રકતનું બીન્દુ રહ્યું
આ હાડપીંજરમાં હવે તો, મ્હોત બાકી છે રહ્યું
હાથે બનાવીને મીઠું, એ જુલ્મી કર ના આપવો
શાંતી અને વીનય ચડી, એ કાયદાને કાઢવો
ઉનદેશ ગુરૂ ગાંધીનો, સત્યાગ્રહીએ સાંભળી
સવીનય ભંગની લડત, સહુ સઇનીકોએ આદરી

નીશસ્ત્ર છે આ સઇનીકો. જે દેશને માટે લડે
જુલ્મો કરે જાલીમ છતા, અપમાન એનું ના કરે
અપકારપર ઉપકાર, કરવાની વૃત્તી એ રાખતા
ભુખ્યા રહીને સમયપર, એ શત્રુને ખવડાવતા
દુશમન નથી છે દેશ બાંધવ. એવું રદયથી બોલતા
જુલ્મો સહી અધીકારીના, એ કાયદાને તોડતા
સત્યાગ્રહીઓ જેહ કે, મૃત્યુ થકી ડરતા નથી
ગાંધીજીના આદેશ વીણ, પાછા કદી ફરતા નથી
એથી અમારા પુજ્યને, મહેમાન સરકારે કર્યા
ન સર્વ નેતા દેશના, છે જેલમાંહી સંચર્યા

સત્યાગ્રહી નીમક ઉપર, છે ઘાતકી હુમલો કર્યો
એથી ધરાસણ લુંટવા, નીસ્ચય હવે તો આદર્યો
મુંબાઇ સુરત ખેડા અને; બાપુજી કેરા ધામના.
ધારાસણા ભેગા થયા, સઇનીક ગામે ગામના
ક્યારે અગરને લુંટશું. સરકારને પુછ્યું ખરું
નીશસ્ત્ર પણ છે સત્યનું; આ યુધ એ સાબીત કર્યું
અહીંસા અને શાંતી તણો; ઉપદેશ ગાંધીએ દીધો
સત્યાગ્રહીએ પાળવાનો; ધર્મ છે માની લીધો
એ આશની જોડીસમી; ગુધનારનાજ પ્રમાનમાજ
ઇમામ સાહેબ નાયડુ; મણીલાલ ગાંધી સાથમાં

નીડર અને નાયક થઇને; નરહરીભાઇ નીકળ્યા
સત્યાગ્રહી એ સામટા; એ અગરપર હલ્લા કર્યા
સુધરેલ ને શાહી અરે; સરકાર દીવાની બની
નીર્દોશપર લાઠી ચલાવી; આજ તે નીર્દય બની

જે સઇનીકો નીઃસ્વાર્થથી નીજ દેશને માટે લડે
ને પ્રાણુની આહુતી દેવા, લેશ પાછા ના પડે
એ દેશમાંહી જન્મ લઈ; કોઈ અમલદારી ભોગવે
ને પોષવા નીજ પેટ પાપી; ઘાતકી કરમો કરે

એ લોહીની લક્ષ્મી લઇ; સંસારમાં શું સાર છે ?
જે દેશદ્રોહી થાય તેના; જીવનમાં ધીક્કાર છે

નીલ ને ફ્લેચર અને; બ્રેહામ પરદેશી હતા
વળી આંટીયા આલમ અને બીજા બધા દેશી હતા
એકેક સઇનીકની ઉપર દશબાર ફટકાઓ પડે
ત્હોએ અહીંસાના પુજારી આંખ ઉંચી ના કરે

પાષાણુ દીલના પત્થરો પણ સ્હેજમાં પીગળી ગયા
આ દશ્ય જોઇને ઘડીભર; વૃક્ષ પણ થંભી ગયા
પરદેશીના ગુલામ એ, સઇનીકપર તુટી પડયા
એ દશ્ય જોતાં અમેરીકન; ભાઈ ચોધારે રડયા

મીઠું પકાવે કે ખરીદે, કે બજારે વેચશે
બીન જકાતી જો હશે તો, કેદની શીક્ષા થશે

ના કાયદા કીતાબમાં, કે લાઠીએ થી મારવા
પણ જુલ્મી આ સરકારને, કયાં કાયદા છે પાળવા ?
જુલ્મો કરી રઇયત ઉપર, રાજા કદી ના ફાવશે
જુલમી અરે આ રાજ્ય મો, સંસારમાં ડુબી જશે

હીંન્દીઓ પ્રત્યે.

આ હીંદની આઝાદી માટે દેશ સેવીકા રટે
એ દેવીઓનું લેશ પણ અપમાન કરવું ના ઘટે
પરદેશીએ ઇજ્જત લુંટી હુન્નર લુંટયો આ દેશનો
સાઇઠ કરોડ વરસે લુંટે પૈશા'ક એ પરદેશનો
ભુખ્યાં મરે છે બાંધવો ધંધો જતાં આ દેશનો
ત્હોયે વિદેશી વાપરો એ સમય છે અફસોસનો
વધશે ગરીબાઇ હીંદમાં વિદેશી વસ્રો વાપરો
આઝાદીની એ દેવીઓ એથી પીકેટીંગ આદરે
ભારત મુકતી કાજ જો સન્નારી કેસરીયાં કરે
એ દેશ મુકતી પામીને જાહોજલાલી ભોગવે.

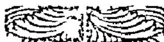
પોલીસ અમલદારોનો જુલ્મી અત્યાચાર
જુલ્મી અત્યાચાર સામે પ્રજાનો બહિષ્કાર.

(રાગ જાગો જનુની જાયારે)

જાગો જનુની જાયારે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન.
આ શી દશા થઇ ત્હારીરે, હાં હાં રે હિન્દુસ્થાન
પોલીશ જે ડંડા શાહી, એ વેગે આવતા ધાઇ,
ના સમજે ભારત ભાઇરે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન.
ઉંધા પાડીને મારે, નહીં દયા જરા વિચારે,
માનવ જાતીના વિસારે રે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન.
ગડદા પાટુ તો દેતા, બુટોની ઠોકર દેતા.
આ જુલ્મો સેવક સ્હેતારે, ઓ હિન્દુ મુંસલમાન.
રાક્ષસનું રૂપ ધારી રામ, રહીમને વિસારી,
આ કેર કર્યો છે ભારી રે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન.
વન હીંસક પ્રાણી છુટે, જેમ હાડ માંસને લુટે,
હડ્ડી બંધુની તુટે રે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન:
હડ્ડી બંધુની ના તોડો, માથા ભાઇના ના ફોડો,
ના મળે તમારો જોડોરે, (જોડ) ઓ હિન્દુ મુસલમાન.
ગોરાને રાજી રાખો, દેશભાન ફગાવી નાખો

નુ અમૃત સ્વાદ ચાખો ? રે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન.
ના આપ થયા છો ખુની, અત્યંત જમાવી ધુની
હવે હિન્દ ભૂમિ કરશો શુની રે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન
આ દેશ ગયા ગજાવી, ભારત રડયા લજાવી
તો શુદ્ધ શાન જરા ના આવી રે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન.
કાઠીઆવાડને ગુજરાતે મહારાષ્ટ્રને બંગાળે,
પેશાવર ને પંજાબ ઓ હિન્દુ મુસલમાન,
ના ખુણો બાકી રાખ્યો, સતામદ મનને નાખ્યો,
એ વીર સેવકે શાખ્યો રે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન
[કઠિયાવાડ] ધોલેરામાં શું કીધું, ગણુ દબાવી દીધું,
આ કામ તો અજબ કીધું રે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન.
મેવભના જાન લીધા, ગુપ્ત ભાગ દબાવી દીધા,
આ ક્રૂર જુલમો શું કીધા રે ઓ હિન્દુ મુસલમાન
કામમને બાજન બાપ, શીદ હાથે કરો ભુગાઇ,
રામ મનુ પે કરમાવે, ઓ હિન્દુ મુસલમાન.

સંપાદક – મનુ.

પૂર્ણ સ્વરાજ્ય

સંગ્રામ ગીત.

પ્રકાશક -

છગનલાલ દિવાન,

મંત્રી, ગુજરાત પ્રાંતિક સમિતિ

અમદાવાદ

પૂર્ણ સ્વરાજ્ય સંગ્રામ ગીત

અનુક્રમણિકા

ક્રમ

૧

પ્રાર્થના

હજારો વર્ષની જૂની અમારી વેદનાઓ.
કલેજાં ચીરતી કમ્પાવતી અમ ભય કથાઓ,
મરેલાંનાં રૂધીર ને જીવતાંનાં આંસુડાંઓ,
સમર્પણ એ સહુ તારે કદમ પ્યારા પ્રભુ ઓ !
અમારા યજ્ઞનો છેલ્લો બલિ આમિન કે'જે !
ગુમાવેલી અમે સ્વાધીનતા તું ફેર દેજે !
વધારે મૂલ લેવાં હોય તોયે માગી લેજે !
અમારા આખરી સંગ્રામમાં સાથેજ રે'જે !
પ્રભુજી પેખજે આ છે અમારૂં યુદ્ધ છેલ્લુ,
બતાવો હોય જો કારણ અમારૂં લેશ મેલું,
અમારાં આંસુડાં ને લોહીની ધારે ધુપેલું,
દુવા માગી રહ્યું જો સૈન્ય અમ તત્પર ઉભેલુ,
નથી જાણ્યું અમારે પંથ શી આફત ખડી છે,
ખબર છે આટલી કે માતની હાકલ પડી છે,
જીવ આ માવડી એ કાજ મરવાની ઘડી છે,
ફીકર શી જ્યાંલગી તારી અમો પર આંખડી છે,
જુઓ આ તાત ! ખુલ્લાં મૂકિયાં અંતર અમારાં,
જુઓ હર જખ્મમાંથી ઝરતી હજારો રક્ત-ધારા;
જુઓ છોના જલે અભ્યાસના અગ્નિ-ધખારા,
સમર્પણ હો ! સમર્પણ હો ! તને એ સર્વ પ્યારા !

ભલે હો રાત કાળી, આપ દીવો લૈ ઉભા જો,
ભલે રણમાં પથારી આપ છેલ્લાં નીર પાજો,
લડન્તાને મહારણ–ખંજરીના ઘોષ ગાજો,
મરન્તાને મધુરી બંસરીના સૂર વાજો.
તૂટે છે આભ ઉંચા આપણા આશા–મિનારા,
હજારો ભય તણી ભૂતાવળો કરતી હુંકારો,
ઝરો વ્હેરો સમર્પણની સદા અણખૂટ ધારા,
મળે નવ માવડીને જ્યાં સુધી મુક્તિ કિનારા.

૨
વૈષ્ણવજન

વૈષ્ણવજન તો તેને કહીએ, જે પીડ પરાઇ જાણે રે
પરદુઃખે ઉપકાર કરે તો મન અભિમાન ન આણે રે
સકળ લોકમાં સહુને વંદે નિંદા ન કરે કેની રે
વાચ કાછ મન નિશ્ચલ રાખે ધન ધન જનની તેની રે–વૈષ્ણવ૦
સમદૃષ્ટિ ને તૃષ્ણા ત્યાગી પરસ્ત્રી જેને માત રે
જિહ્વા થકી અસત્ય ન બોલે પરધન નવ ઝાલે હાથ રે–વૈષ્ણવ૦
મોહ માયા વ્યાપે નહિ જેને દૃઢ વૈરાગ્ય જેના મનમાં રે
રામ નામ શું તાળી રે લાગી સકળ તિરથ તેના તનમાં રે–વૈષ્ણવ૦
વણલોભી ને કપટ રહિત જેણે કામ ક્રોધ નિવાર્યાં રે
ભણે નરસૈયો તેનું દર્શન કરતાં, કુળ એકોતેર તાર્યાં રે–વૈષ્ણવ૦

મોતનાં કંકુઘોળણ

કંકુ ઘોળજો જી રે કેસર ઘોળજો !
પીઠી ચોળજો જી રે માથાં ઓળજો !

ઘોળજો કંકુ આજ યોદ્ધા ! રંગનાને અવસરે,
નાચાર મંડપ મોતના શુરની ઠેરા ઘરવે,
મંદિરાગણ તજી માતા, સતી આવુ નીગન,
દળ્યાઓ પ્રિયજન ! ગાઓ ગુણીજન ! દાવ દુશ્મન વરે

* * * *

માંડવા નાખ્યા જી રે જુદ્ધ જંગના,
નાના મારવા જી રે ધીર જમજંગના.

ડાબા નયુ ખાડા વિનાના ખનવા દારુણ પડી,
દુશ્મન દેખે ઘાવ તાના નીચવા સેના ચડી
ઊંચા ધ્વજ-ધારી, રંગ થાળી નેર ગાના આખડી,
ગુર્જરી ! તારા જુદ્ધ નવરા ચાલતા આલમ ખડી.

* * * * *

૫

નહિ નમશે નિશાન ભૂમિ ભારતનું.

નહિ નમશે, નહિ નમશે, નિશાન ! ભૂમિ ભારતનું.
ભારતના એ ધર્મેશ્વરનું (૨)
સાગરનું સન્માન, ભૂમિ ભારતનું: નહિ નમશે—
ઐક્ય તણો એ અમર પટો છે (૨)
મુક્તિનું વરદાન, ભૂમિ ભારતનું: નહિ નમશે—
ભારત માના મંદિર પર એ, (૨)
શાંતિનું સોપાન, ભૂમિ ભારતનું નહિ નમશે—
ચક્ર સુદર્શન અંકિત એનો, (૨)
હિંદી જનના પ્રાણ, ભૂમિ ભારતનું: નહિ નમશે—
સફેદ લીલું લાલ ત્રિરંગી, (૨)
વિશ્વનું સંધાન, ભૂમિ ભારતનું. નહિ નમશે—
સફેદમાં સૌ ધર્મે પામ્યું, (૨)
કેસરનું રહેમાન, ભૂમિ ભારતનું: નહિ નમશે—
લીલામાં ઇસ્લામી ધર્મે, (૨)
રાખ્યું પાક કુરાન, ભૂમિ ભારતનું: નહિ નમશે—
લાલ સનાતન સ્વાર્થ પ્રભુનું, (૨)
મંગળ મૂર્તિ માન, ભૂમિ ભારતનું: નહિ નમશે—
અચળ અમારે આગળ એ તો, (૨)
સ્વરાજનું મંડાણ, ભૂમિ ભારતનું. નહિ નમશે—
સાચા હિન્દી સાગરીનું. (૨)
એ છે હિન્દુસ્તાન, ભૂમિ ભારતનું. નહિ નમશે નહિ નમશે—

૬

મારા બાપુનો સંઘ

મારા બાપુનો સંઘ, મારા બાપુનો સંઘ,
ચાલ્યો સ્વરાજ ઘેર આણવા,
અમે માંડ્યો છે જંગ, અમે માંડ્યો છે જંગ,
શાંતિના રણરંગ માંડવા. મારા૦

બોલ દરિયાની રાણી, બોલ દરિયાની રાણી
સ્વરાજ ક્યાં સંતાડીયું ?

સાંભળ સાંભળ હિંદવાણી, સાંભળ હિંદવાણી,
દરિયામાં રાજ તારૂં રાખીયું મારા૦

ડહોળ્યા દરિયાના નીર, ડહોળ્યા દરિયાના નીર,
ડહોળી ડહોળી અમે થાકિયા,
બાપુ ચાખે લગીર, બાપુ ચાખે લગીર,
સ્વરાજના સ્વાદ ચાખિયા, મારા૦

ચાલો ચાલો ત્રીસ ક્રોડ, ચાલો ચાલો ત્રીસ ક્રોડ,
મીઠાં સ્વરાજ રસ ચાખવા,
ચાલો હિંદુ મુસલમાન, ચાલો હિંદુ મુસલમાન,
મીઠું તમારૂં બતાવવા. મારા૦

૯

નહિ હઠશે, નહિ હઠશે

નહિ હઠશે, નહિ હઠશે,
        બહાદુરો પાછા નહિ હઠશે.
લડશે લડશે સમરાંગણમાં,
        છોને દેના પડકાર.
જાનની દરકાર નહિ થાક,
        ઘૂમે રણમેદાન,
જુલમ ઘડીમાં છોને પીને,
        જેતાની ગમગાર.   બા નહિ
જુલમોથી ગેગાયાં લગામાં,
        વાગ્યા જુલમી ગાજ
જો ચઢેલા સત્યાગ્રહીઓ,
        નમાવશે ગુમાન.   નહિ

૧૦
શહીદ ગર્જના

ભારત ન રહ સકેગા હરગિજ ગુલામીખાના,
આઝાદ હોગા હોગા આના હૈ વહ જમાના.
મું બોલને લગા હૈ હિન્દોસ્તાનિયોંકા,
કર દેંગે ઝાલીમોંકા હમ બન્દ જુલ્મ ઢાના.
કૌમી તિરંગે ઝંડે પર જાનિસાર અપની,
હિન્દુ મસીહ મુસ્લિમ ગાતે હૈ અબ તરાના.
અબ ભેડ ઔર બકરી બન કર ન હમ રહેંગે,
ઇસ પસ્ત હિમ્મતીકા હોગા કહીં ઠિકાના,
પરવાહ અબ કિસે હૈ જેલ સો દમનકી પ્યારી,
ઇક ખેલ હો રહા હૈ ફાંસી પે ઝુલ જાના.
ભારત વતન હમારા, ભારતકે હમ હૈ હમ બચ્ચે,
માતા કે વાસ્તે હૈ મંજુર સર કટાના.

૧૧
જાગ્યા છે જોદ્ધા જવાનો.

જાગ્યા છે જોદ્ધા જવાનો, ઓ સરકાર ! ઓ સરકાર !
લાવ્યાં છે સબરસ જવાનો, ઓ સરકાર ! ઓ સરકાર !
ચલાવ તારી ડાયરશાહી, ઓ સરકાર ! ઓ સરકાર !
મચાવ તારી ગુંડાશાહી, ઓ સરકાર ! ઓ સરકાર !

૧૨

સર ફરોશીકી તમન્ના

સર ફરોશી કી તમન્ના અબ હમારે દિલમે હૈ
દેખના હૈ જોર કિતના બાજુએ કાતિલમે હૈ
રહરવે રાહે મુહબ્બત રહ ન જાના રાહમેં,
લજ્જતે સહરાનવર્દી દૂરિયે મંઝિલમેં હૈ
વક્ત આને દે બતા દેંગે તુઝે અય આસમાં
હમ અભીસે ક્યા બતાવે ક્યા હમારે દિલમે હૈ
આજ ફિર મકતલમે કાતિલ, કહ રહા હૈ બાર બાર,
ક્યા તમન્ના યે શહાદત ભી કીસીકિ દિલમે હૈ
ઐ શહીદે મુલ્ક મિલ્લત હમ તેરે ઉપર નિસાર
અબ તેરી હિમ્મત કી ચર્ચા ગૈરકી મહફિલમે હૈ
અબ ન અગલે વલવલે હૈ ઔર અરમાનોકી ભીડ,
સિર્ફ મિટ જાનેકી હસરત અબ દિલે બિસ્મિલમે હૈ

૧૩

કદી નથી હારવું.

કદી નથી હારવું, હવે નથી હારવું,
ભલે જાન માલ જાય— કદી૦—

કેદ આવે, ફાંસી આવે
તોપ ને તલવાર આવે
બૉમ્બ ને બન્દુક આવે, તોય નથી હારવું.
જીતીને સ્વરાજ લેશું
મરશું તો મુક્તિને વરશું,
ગુલામી ના વેઠશું— કદી૦—

જુઠ સામે સાચ ખેલે,
દાનવ સામે દેવ ખેલે,
એવો આ સંગ્રામ ખેલો— કદી૦—

ઇશ્વરની આશીષ વરસે,
ભમે ના હથિયાર પાસે,
નિશ્ચે હવે જીત થાશે—

૨૪
માં, મૈં જાઉં કારાગાર

માં ! મૈં જાઉં કારાગાર—

અબ હો જાઉં તેરે કારણ ચલુ નિયમ કૃપાણુની ધાર,
પહન હાથમેં સુન્દર કડિયાં ગાન તુમારા હિ કરન,
મનુ પથિક મૈં ન્યાયાલયકા નર ધ્યાન ઉન્નમેં હિ ધરને
પ્રાણ દેકી આજ્ઞા પા કર ચિત્ત પ્રસન્નમય હો જાન
દેશાન્તર નિર્જન નગરિકા, સદુપયોગ મય હો જાવ
જન્મ દિયા થા જિસ કારણમેં કારણકા દિન ઉસ કર દ,
મા ! કર વારા તુમ્હારી માતા ! તર આગે મન ધન હૂ

૨૫
સરકાર જાલિમ નહિ રખની.

નહિ રખની, નહિ રખની,
નહિ રખના સરકાર, જાલિમ નહિ રખના
મુસલમાનકા મક્કા માયા, મુસલમાન મક્કા પાયા
સિખ ઉનકા સરદાર — જાલિમ—
જલિયાંવાલા બાગ કે ભિતર નિર્દોષો પર ગોલી ચલા કે,
માર કર હજાર — જાલિમ—
ભારત કા પિંજર પાયા, લાલાજી કા પિંજર પાયા,
અબ્દુલગફાર કા પિંજર પાયા, ગાંધીજી કા પિંજર પાયા
ઐસી હૈ સરકાર — જાલિમ—

૧૬

આઝાદી-કી તમન્ના

યે શિર જાવે તો જાવે, પર આઝાદી ઘર આવે.
યે જાન ફના હો જાવે, પર આઝાદી ઘર આવે. ૧
જો આગે કદમ ઉઠાયા, ઓ અબ નહિ હટનેવાલા
જો યકીન અપને પાયા, ઓ અભી નહિ રૂકનેવાલા. ૨
યે નવજવાનોં કી સેના, અબ નહિ હટનેવાલી.
યે નવજવાનોં કી સેના, અબ નહિ રૂકનેવાલી. ૩
હમ ખુની જીગર કે પ્યાલે, દુસ્મન કો પીલાનેવાલે.
હમ નહિ હૈ બુઝદિલ આદમ, હમ કહા સો કરનેવાલે. ૪
અય ગરદન ઉંચે ઉઠાઇ, નહિ જુલમોસે ઝુકનેવાલી;
અય સિતમ કે કરનેવાલે, ચલ બંદુક જલદી ઉઠા લે. ૫
હમ ખડે હૈ ધર કે સિના, અય ગોલી ચલાનેવાલે;
ચલ બતા દે તાકત તેરી, અબ હમ નહિ હટનેવાલે. ૬
હમ મરેંગે લડતે લડતે, નહિ લડાઈ મરનેવાલી;
મયદાન ન હોગા ખાલી, જબતક ન હો ખુશહાલી. ૭
અબ મંજુર હમેં હૈ મરના, ચલ અપના સાજ સજા લે;
અબ બતા દે તાકત તેરી, અબ હમ નહિ થકનેવાલે. ૮

૧૭

સામ્રાજ્ય સત્તા, ચંદ રોજ

ક્યાં સુધી સામ્રાજ્ય સત્તા, ચંદ રોજ,
ક્યાં સુધી એની મહત્તા, ચંદ રોજ.
શું ગણો ગોરા અને કાળા જુદા,
નભ્યું એ વિઘ્ન ઢેગ, ચંદ રોજ,
શું ઝૂઝે તલવાર ને બંદૂક પર,
એ બહુ હથિયાર નાગા, ચંદ રોજ.
ના હણો નિર્દોષીને અય ઝાલીમો
તાજ આ તમ શિર પગના, ચંદ રોજ.
ન્યાય નીતિ નામે પ્રગ્ન પાડો નહીં,
પાપમય પાખંડ પડદા, ચંદ રોજ.
કાં પૂર છો દિનને કારાગૃહે,
ક્રમના એ કેદખાના, ચંદ રોજ.
ચાર જેવા જનને કહેતા ગયા
ભાગ્યશાળી જહાંગીરી આ, ચંદ રોજ.
શું શીકારી શ્વાન પેરે મંચન,
રાજ ભૂખનાં ખાન મચળા, ચંદ રોજ.

૧૮
ટોપીવાળાનાં ટોળાં

ટોપીવાળાનાં ટોળાં ઊતર્યાં,
ઉતરીયાં કંઇ આથમણે ઓવાર રે
પરદેશી ભૂખ્યાં ટોપીવાળાનાં ટોળાં ઉતર્યાં.
લીલી વાડી ને મીઠી છાંયડી,
નિરમળાં કંઇ નદીઓ કેરાં નીર રે—પરદેશી૦
આંબે આંબે તે કોયલ લ્હેરતી,
ઉડતા કાંઇ રૂડા હંસ ને મોર રે—પરદેશી૦
પૂરી પનોતી બેઠી દેશની,
અટારીએ કંઇ બેરવના ભણકાર રે—પરદેશી૦
ઘેરે ઘેરે તે ઘુવડ બોલીઆં,
રોવા લાગ્યાં કંઇ શ્વાન ને શિયાળ રે—પરદેશી૦
ધરતી રૂવે બેસી ધ્રૂસકાં,
અધર્મના કાંઇ દુઃખનો નહિ પાર રે—પરદેશી૦
બાળા રાંડે તે બાર વર્ષની,
માડી પહેલાં મરે નાનાં બાળ રે—પરદેશી૦
ધરતી સુકાઇને થઇ વાંઝણી,
કરવા બેઠા કળજુગના કાળ રે—પરદેસી૦
સુના ચરા ને સુના ગૌચરા,
સુના સુના પાણીઆરીના ઘાટ રે—પરદેશી૦
ભાંગી ભરવાડોની મોરલી,
કારખાને કંઇ ક્રામધેનુ કપાય રે—પરદેસી૦

તરી માળાને તુટ્યાં રેંટીઆ,
કારીગરોના કાપી નાખ્યા હાથ રે—પરદેશી૦

દુખીઆ કરાવી ભાઇ ભાઇમા,
પોતે થઇ બેઠા મોટા ભૂપ રે—પરદેશી૦

આવ્યા ઓઢીને એવી કામળી,
ઓળખાયા નહિ અંતરના ભોરિંગ રે—પરદેશી૦

કરી કચેરી ઉંચે ડુંગરે,
વાળવા બેઠા દેશ કેરા દાટ રે—પરદેશી૦

નેખ્યા કાયદા ને વધી કોરટો,
વધ્યા કંઇ ગુન્હાના કરનાર રે—પરદેશી૦

વકીલો વધ્યા ને વધ્યા ડૉકટરો,
વધ્યા કંઇ દુખીયા ને રોગ રે—પરદેશી૦

એવો વેરો તે નાખ્યો આકરો,
ખેડુતોને ખાવા ન મળે ધાન રે—પરદેશી૦

ગરવા ગામના તો ઝુરે ઝુંપડાં,
માડીજાયા દેશીઓ રિબાય રે—પરદેશી૦

આંખે પાટા બાંધ્યા લોકને,
કુવો દઇ ગુંગળાવી નાખ્યા શ્વાસ રે—પરદેશી૦

નાખ્યો એણે ડોકમાં,
પગે જકડી દીધી જંજીર રે—પરદેશી૦

એવે આવ્યા ગાંધીજી મોખરે,
જુગ જુગની ઉડાડી તેણે ઝુગ રે—પરદેશી૦

કેન નાખા નો ગાઓ ફી ના
　　કર્ણ ગીર કસ્તુર ઘાના કય કે—પરદેશી૦
ફરી ગઝગ઼ર ર ચૌર ર
　　ગરી પડી ૧ ૧ ૧. વા ૧ કે—પરદેશી૦
ગો ઘમે જંઝેરા ગોવા
　　ઘમે ઘમે ઉડાડ્યા એને વચન કે—પરદેશી૦
મહેલ જાણીને જાળે જળમા
　　છતી ઉપર ઝીલને નરકુ કે—પરદેશી૦
માતી જેવુ લૈયુ ગાખતો,
　　જીવમાહી ગખગો નહિ દખ કે—પરદેશી૦
પાઘ ડગમગીઆ એના ગાજવના,
　　ડાબના એના ગિરાસન દેખાય—પરદેશી૦
તાજ એનો પડું પડુ થાય છે,
　　પુરેપુરૂ ભરાયુ એનુ પાપ કે—પરદેશી૦
કા તો હાલશે એ એના પાપથી,
　　અથવા મરશે માહોમાં ડીકરાય કે—પરદેશી૦

૧૯

અર્પણમ

સમશેર મારી પકડની અમને નહિ તામે હવે
અમ આતમ છે પ્રભુ તેજ તે નહિ તુરત શમે મ
　　મહા યત્ન છે અમ આદરો,
　　　ગીતો ગીતું દામથી

જિન્નો કદી આવી નડે તો,
હોમીશું અમ જાનને. અમશેર૦—

યૌવન ગુલામી શિર લઈ,
પાળ્યા પણ અમ નગ ફર્યાં.
આજે અમારી છે ખુશી,
અમ હોમશું આ બાપને અમશેર૦—

પર તેજથી નહિ ભડકશું...
પણ તેજ અમ જન રાખશું.
જોશો બધી આલમ હવે,
અમ હિન્દની તાકાતને. અમશેર૦—

૨૦

વંદેમાતરમ્

સુજલામ્ સુફલામ્ મલયજ શીતલામ્
શસ્ય શ્યામલામ્ માતરમ્—વંદે૦—
શુભ્ર જ્યોત્સ્ના પુલકિત યામિનિમ્
ફુલ્લ કુસુમિત દ્રુમદલ શોભિનિમ્
સુહાસિનીમ્ સુમધુરભાષિણીમ્
સુખદામ્ વરદામ્ માતરમ્—વંદે૦—

અમદાવાદ ચોકાર ની નૅશનલ આર્ટ પ્રેસમાં શા. વાડીલાલ કેશવલાલે છાપ્યું

સ્વતંત્ર સ્વરાજ્ય

યાને

મેદાને જંગ.

તીર્થસ્થાન (જેલ)

દીવાલો પથ્થરની ભલે, નહિ કેદખાનું થઈ શકે !
સળીઆ ભલે લોઢાં તણા, પિંજર કદી નહિ લાગશે !
મન જો હશે નિર્દોષ મારૂં, શાન્ત ચિત્તે ધારશે,
એ પિંજરૂં એ કેદખાનું, તીર્થ જેવું માનશે.
જો પ્રેમ અંતરમાં હશે, સ્વાતંત્ર્યમાં દિલ ઝુકશે
રે અંતરીક્ષે દેવ જેવું, હૃદય છુટું થઇ જશે.

સંગ્રહ કર્તા,

યુ. આર. દવે.

કાળુપુર કડીયાપોળ સામે–અમદાવાદ.

નહિ હઠશે નહિ હઠશે

નહિ હઠશે નહિ હઠશે, બહાદુર પાછા નહિ હઠશે
લડશે લડશે સમરાંગણુમાં, છોને ફના થવાય પાછા૦
ફુગ્ગાની કરતાં નહિ થાકે, ઘુમે રણમેદાન. પાછા૦
જુલ્મચંદીમાં છોને પીલે, સેતાની સરકાર. પાછા૦
જુલ્મોથી રોળાયાં જગમાં લાખો જુલ્મી રાજ. પાછા૦
રણે ચઢેલા સત્યાગ્રહીએ નમાવશે સરકાર પાછા૦

ભારત પરદેશીએ પાયમાલ કીધું

પરદેશીએ પાયમાલ કીધું,
ભારત પરદેશીએ પાયમાલ કીધું.
હીરા ને હેમ ગયા, કાગળ ને કાચ રહ્યા,
રુધિર નાણું ચાલુ કીધું—ભારત૦
હાથની કળા હણી સૌ સાચે હિન્દીતણી,
સાચે સત્યાનાશ કીધું—ભારત૦
અંગુઠા આંગળી કાપી કારીગરી,
ઢાકા મલમલ બંધ કીધું—ભારત૦
શીતળાની ટાંકમાં, સૌ હિન્દુના હાડમાં,
ગૌરક્ત ભરી ભ્રષ્ટ કીધું—ભારત૦

રિધિસિદ્ધિ સહુ ભારતને ભરી'તી બહુ,
પરદેશીએ ચુસી લીધું—ભારત૦
શૂરાનું શૂર ગયું, દૈવત દેવોનું ગયું,
વીરોનું પણ પણ લીધું—ભારત૦

લડતનું રહસ્ય.

ગઝલ.

અમારી આ લડત માંહિ, નિડરતા મુખ્ય વસ્તુ છે,
અમારી આ લડત માંહિ, અહિંસા ખાસ વસ્તુ છે ૧

અમલદારો બની જુલ્મી, ભલેને જુલ્મ આદરતા.
અમલદારો પ્રજાદ્રોહી, ભલેને થાય તે કરતા. ૨

અમલદારો ફસાવે તો, કહી દો કે ફસાશું નહિ,
અમલદારો ડરાવે તો. કહી દો કે ડરીશું નહિ. ૩

નહિ નમવું નહિ ડરવું, પ્રતિજ્ઞા પાળવી સારી,
નહિ હઠવું નહિ ડરવું, પ્રતિજ્ઞા પાળવી પ્યારી.

વીર હાક વાગે છે.

વાગે છે રે વાગે છે મારા બાપુની વીરહાક વાગે છે;
ડોલે છે રે ડોલે છે જુલમીનાં રાજપાટ ડોલે છે.

જાલીમના જુલમો ને હાકેમની બેડીઓ,
એકકે તડાકે તૂટે છે—મારા બાપુની વીરહાક વાગે છે

અંધારાં આથમ્યાં ને ઓથાર ઓસર્યા,
રણનાં રણશિંગડાં વાગે છે—મારા બાપુની વીરહાક વાગે છે.

પટલાઈનાં પોથાં ને નોકરીનાં થોથાં,
લોકો ફટાફટ ફેંકે છે—મારા બાપુની વીરહાક વાગે છે.

સરકારી શાળાનાં ભણતર મૂકીને,
જંગે જુવાનીઆ ઝુકે છે—મારા બાપુની વીરહાક વાગે છે

દૈતરાજ ધ્રૂજે ને રામરાજ વ્યાપે,
સતના ડંકા ગાજે છે—મારા બાપુનો વીરહાક વાગે છે.

કાયરતા કાઢીને વીરતા બ્હોરી,
શૂરા રણ આભમાં ઝુઝે છે—મારા બાપુની વીરહાક વાગે છે

સગાં દીઠાં મેં અમલદારનાં ભીખ માગતાં શેરીએ

અમલદાર તમે અક્કડ શેના ?
વિસાત શી તમ અમલ તણી ?
કઇ સત્તા પર કુદકો મારો ?
લાખ કોડીના ભલે ધણી
લાખ તો મૂઠી રાખ બરાબર
કોડ છોડશે સરવાળે
સત્તા સુકા ઘાસ બરાબર
વળી આસપાસે બાળે
ચક્રવર્તિ મહારાજ ચાલીયા
કાળચક્રની ફેરીએ
સગાં દીઠાં મેં અમલદારનાં
ભીખ માગતાં શેરીએ
કુલીન કુળમાં કજાત પુત્રો
પ્રગટ દિસે આ દુનિયામાં
બંધીઆ વંશજ જુઓ બાપજા
રોગી નીરોગી જ્યામાં
સૃષ્ટિ નિયમ ફરતું ચક્કર એ
નીચેથી ઉપર ચઢતું
ચડે તે થકી બમણે વેગે
પૃથ્વી પટ પટકાઇ પડતું
શી કહું કાળ! અજબ બલિહારી !
વિદુર સુખી તુજ લ્હેરીએ !
સગાં દીઠાં મેં અમલદારનાં
ભીખ માગતાં શેરીએ.

સમશેર સાફી ખલકની અમને નહિ તાબે કરે.

સમશેર સારી ખલકની અમને નહિ તાબે કરે,
અમ આત્મ છે પ્રભુતેજ તે નહિ તુચ્છ શસ્ત્રે ગાભરે. સમશેર.

મહાયજ્ઞ છે અમ આદર્યો, પૂરો કરીશું હામથી;
વિઘ્નો કદી આવી પડે તો હોમશું અમ જાતને. સમશેર

લાછન ગુલામી શીર લઈ પાળ્યા પશુસમ જગફર્યાં,
આંખો અમારી તે ખુલી બસ ધોઈશું સૌ પાપને. સમશેર.

પર છેજ નહિ ભડકશું પણ તેજ અમ જગ દાખશું;
જોશે બધી આલમ હવે અમ હિન્દની તાકાતને સમશેર

ખાદી ઉપદેશ.

ખાદી ખરી ખાનદાન.

ખાદી ખરી ખાનદાન,
વાહ મારી ખાદી ખરી ખાનદાન—ટેક૦

લાખોને પાળે, લાખો જીવાડે;
લાખોને શાન્તિ દેનાર—વાહ૦

ઉનાળે ઠંડક શિયાળે ગરમી;
આપે ચોમાસે આરામ—વાહ૦

નાણાં બચાવે નાણાં વધારે;
નાણાંની રેલો ફેલાય—વાહ૦

દુષ્કાળ ભાગે, રોગોને કાઢે;
ચોરી લબાડીનો નાશ—વાહ૦

ટાણે કટાણે કાળે દુકાળે,
ભાગ્યાની ભેરૂ ખાસ—વાહ૦

મરવું દેશને કાજ ભલેને ઘરકે બહારે
મરવું એકજવાર ભલેને આજ કે કાલે

મરવું એકજવાર સહ સ્વરાજ મંગળમાં
મરવું દેશને કાજ તોપ બંદુકને ગોળે

મરવું એકજવાર પાટ ખાટ કે હીંદોળે
મરવું દેશને કાજ ખાતાં પીતાં કે ફરતાં

મરવું એકજવાર દેશના કાર્યો કરતાં
મરવું દેશને કાજ વાત વિનોદ કરતાં ..

મરવુ એકજવાર ધર્મ સત્ય લઇ માથે
મરવુ દેશને કાજ હિમ્મત રાખી સૌ આજે

મરવુ એકજવાર ડરે તો જનુની લાજે
મરવુ દેશને કાજ ભાર જનુની આપે

મરવુ એકજવાર પુત્ર પોતાનો સ્થાપ્યો
મરવુ દેશને કાજ વૈભવ સૌ હોમીને

મરવુ એકજવાર યાહોમ કરી આ ભોમીને
મરવુ દેશને કાજ આતમબળ રાખીને

મરવુ એકજવાર સૌ દુઃખો સાખીને
મરવુ દેશને કાજ નેતરના ફરમાનો જાણીને

મરવુ એકજવાર સૌ વિશ્વ પ્રાણીને
ધીક્કાર એવા ખટ લાજે મોતથી ડરતા ફરે

શુરવીર સાચા હોય તો મોતથી ના ડરે
માતૃ ભુમી કાજ નર યાહોમ કરી ઉભો થતો
ભ્રાતૃ ભગિની રૂખ ટાળો સમય આ મોટો [illegible]
ધન્ય ધન્ય માતને તાત તેની કુખને દીપાવતા
મનુ કે વીર એવા પાકજો આ હિન્દને શોભાવતા.